БҮГҮ ЧҮРТТАРНЫҢ ПРОЛЕТАРИЙЛЕРИ, КАТТЫЖЫНАР!

ШЫН

Совет Эвилелиниң Коммунистиг партиязының Тыва область болгаш Кызыл хоорай комитеттериниң, ажылчы чоннар депутаттарының область Совединиң органы

1925 чылда үндезилетинген

1954 МАРТ 14 ВОСКРЕСЕНЬЕ № 54 (2991)

ӨРТЭЭ 20 КОП.

Бөгүн бүгү улустуң байырлалы— ССРЭ-ниң Дээди Совединге соңгулдалар. ШУПТУ СОҢГУЛДАЛАРЖЕ!

Соңгукчулар! Коммунистерниң болгаш партия кежигүнү эвестерниң бузулбас улусчу блогу дээш бадылаңар!

КОММУНИЗМНИҢ ТИИЛЕЛГЕЗИ ДЭЭШ!

Бөгүн Совет Эвилелинде бүгү улустуң улуг байырлалы. Совет улус ССРЭ-ниң Дээди Совединге боттарының депутаттарын соңгуурлар. Күрүне эрге-чагыргазының дээди органынга бо соңгулдалар Коммунистиг партияның, Совет чазактың болгаш бүгү улустуң сырый каттыжыышкынын база катап бадыткаар. Бүгү соңгучулар бөгүн хааржактарынга чаңгыс эп-сеткилдиг келир дээрзинге кандыг-даа чигзиниг турбас.

Совет улус Коммунистиг партияның чогаадып кылганы политиканы кезээде изии-биле үүлдүгзүнүп, деткип келген болгаш деткип турар. СЭКП-ниң XIX съездизиниң, ТК-ның сентябрь Пленумунуң төөгүлүг шиитпирлеринде партияның болгаш чазактың ооң дараазындагы үндүрген доктаалдарында болгаш Төп Комитеттиң сөөлгү болуп эрткен Пленумунуң шиитпиринде бистиң чуртувустуң амгы үе-чадада хөгжүлдезиниң дайынчы программазы ажылдатынган. Коммунистиг партияның чорудуп турар бүгү хемчеглери болза, Совет Төрээн чуртуң күчү-шыдалын улам ынай быжыглаарынче, экономиканың болгаш культураның чаа, күчүлүг көдүрлүүшкүнүнче, ажылчы чоннарның чаагай байдалын чайгылыш чок бедидеринче, ССРЭ-ниң айыл чок чоруун хандырарынче база бүгү делегейге тайбыңның хөрээн быжыглаарынче угланган.

Партияның хөрээ—бүгү улустуң хөрээ. Коммунистиг партияда улустуң эрге-ажыктарындан бедик эрге-ажыктар чок. Үлетпүрнүң, көдээ ажыл-агыйның үзүктел чок өзүлдезинге үндезилээш, совет улустуң чаагай байдалын улам ынай чайгылыш чокка бедидери, ооң үргүлчү өзүп турар материалдыг болгаш культурлуг хереглелдерин бүрүнүбиле хандырары Коммунистиг партияга дээди хоойлу болуру амыдыралда бадыткатынып турар.

Улус-биле чарылбас харылзаа, бодунуң хүрээлениниң бузулбас чаңгыс-эви, марксизм-ленинизмге ооң шынчызы—бистиң партиявыстың күжүнүң үндезини ол. Амгы үеде Коммунистиг партияны долгандыр Совет улустуң сырый каттыжыышкыны улам күштелген, партияның бодунуң хүрээлениниң чангыс-эви кажангызындан-даа артык быжыккан. Партия биле масса —каттышкан улуг күш. Ол күш бодунуң чайыннанчак тиилелгелерин бүгүдеге көргүскен. Партияның удуртулгазы-биле совет улус бирги чергениң аар индустриявын тургускан болгаш хөгжүткен. Үлетпүр бүдүрүлгезиниң хемчээли 1940 чылдың деңин 1953 чылда 2,5 катап ашкан. 1950 чылга деннээрге 1953 чылда бүгү үлетпүрнүң ниити продукциязы 45 хуу өзүлделиг болган. Амгы үеде бир улуг бүдүрүлге чери 9 хонук бүрүзүнделе революция мурнунда Россияның бүдүн чылда бүдүрүп турганы хире продукцияны берип турар.

Социалистиг индустрияның шак ындыг күчүлүг өзүлдезиниң суурунга эң чоокку ийи-үш чылдарның иштинде бистиң чуртувустуң чонунуң улус хереглелиниң бараанарынга өзүп турар негелделерин четчирибиле хандырар база чиик болгаш аъш-чем үлетпүрүн чиг эт-биле хандырар деп бүгү улустуң амгы үе-байдалдарда эң амыдыралчы сорулгаларын СЭКП ТК-ның сентябрь Пленуму көдүрүп үндүрген. Оон бээр чүгле чартык чыл эрткен. Ынчалза-даа бо аразында улуг ажылдар кылдынган. Көдээ ажыл-агыйның материал-техниктиг базазы өзүп быжыккан. МТС-тер чүс-чүс муң тракторларны, комбайннарны болгаш өске-даа машиналарны алган. Көдээ ажыл-агыйның айтырыгларын шиитпирлеп билир кижилериң—кадрларның күжү колхозтарда, МТС-терде мөөңнетинип турар. МТС-терже 50 муң механизаторлар катап ажылдап кирген. Үлегпүрден болгаш улус ажыл-агыйының өске-даа адырларындан колхозтарже 100 муң агрономнар болгаш зоотехниктер, МТС-терже 23 муң инженерлер болгаш техниктер чоруткан. Партияның болгаш чазактың чоруткан хемчеглериниң түңнелинде эрткен чылын колхозтарның болгаш колхозчуларның орулгалары 13 миллиард ажыг рубль улгаткан. Дайын сөөлүнде бистиң чуртка барзаннар өртээнге чиигелде алды удаа чорутунган. Бараанарга өртектер 1947 чылдагызындан 2,2 катап чиигээн.

Ам сорулга чүл дизе, чедип алалдынган чедиишкиннерни быжыглавышаан, ылаңгыя бүгү көдээ ажыл-агый бүдүрүлгезиниң үндезини тараа ажыл-агыйын хөгжүдеринге чаа-чаа чедиишкиннерни чедип алыры болур. Кур болгаш курукан черлерни шиңгээдип алырынче партия бүгү улусту кыйгырган. «Чуртка тараа бүдүрерин улам ынай көвүдедириниң дугайында база кур болгаш курукан черлерни шиңгээдип алырының дугайында» СЭКП ТК-ның Пленумунуң доктаалы тараа бүдүрүлгезиниң күчүлүг көдүрлүүшкүнүн хандырарынче бүгү болдунар аргаларны ажыглаарын айыткан.

Тараанның күрүнеге белеткелдери болгаш садып алыышкыннары көвүдээн турзун дээш тараа бүдүрүлгезин өстүреринің сорулгалары чуртун мурнунда салдынган. Партияның Төп Комитеди болгаш Совет чазак ол сорулганы күүседирде бүгү шөлдерге бедик дүжүттү чедип алырын айытпышаан, 13 миллион гектар хемчээлдиг кур болгаш курукан черлерни кол нургулайында чуртун чөөн талакы областарынга шиңгээдип алыры эргежок чугула деп санаан. Ол чугула болгаш улуг сорулганы күүседирин бүгү чон изии-биле деткип турар.

Ажылчы чоннарның материалдыг чаагай байдалын бедидер талазы-биле бодунуң программазын Коммунистиг партия быжыг болгаш чайгылыш чокка боттандырып турар. Ынчангаш партия улустуң идегелинге, миллион-миллион кижилерниң чогаадыкчы идепкейинге, улустуң күштеринге болгаш революсчу энергиязынга ханызы-биле бүзүрелдиг, а чон болза, партияга бодунуң долу бүзүрелин көргүзүп, ооң политиказын деткип турар.

Шак ындыг чаңгыс эп-сеткил каттыжылгазының чайыннанчак илерээшкини болза, коммунистерниң болгаш партия кежигүнү эвестерниң соңгулда блогу болур. Депутаттарга кандидаттар коммунистерге-даа, партия кежигүнү эвестерге-даа бир дөмей деткиткеннер.

Тыванын ажылчы чоннары Совет Эвилелиниң бүгү ажылчы чоннары-биле бир дөмей коммунистерниң болгаш партия кежигүнү эвестерниң улусчу блогунуң тиилелгези дээш чаңгыс эп-сеткилдиг бадылаарлар. Коммунистерниң болгаш партия кежигүнү эвестерниң ол блогу дээш бадылавышаан, совет улус Коммунистиг партияның политиказы дээш, бистиң социалистиг үлетпүрүвүстүң болгаш социалистиг көдээ ажыл-агыйның улам ынайгы көдүрлүүшкүнү дээш, бүгү делегейге тайбыңны камгалаары болгаш быжыглаары дээш, бистиң чуртувуска коммунистиг ниитилелди тургузары дээш бадылаар.

ЙӨРЭЭП ТУР МЕН

Бадылаашкын бюллетенин
Башкы дугаар тудуп тура,
Аас-кежик бүргээн чүрээм
Артык дынзыг сокулап тур!

Сеткил долган өөрүшкүмнүң
Четче бүрүн бадыткалын,
Аскым кежиин чаяап турар
Ада-чуртган көрүп тур мен.

Дедгемнерже чуктер санай
Дээскиндир эргий көрем:
Ыр, хөг, ажыл диңмиревээн
Ындыг булуң кайда бар деп?!

Аттыг-чарлыг орус хемнер
Алышкы дег Волга-Донда,
Каховкада, Сталинградта
Каас, чараш тудуг бедээн.

Хонук тудум өзүп турар
Колхоз, совхоз, хоорай, суурлар,
Фабрикалар, заводтарны
Базым санай көрүп тур мен.

Амыдырал байлак, чаагай,
Аас-кежии чонну шуглаан,
Солангылап чечектелген
Совет черим магалыг-дыр!

Бадылаашкын бюллетенин
Хааржакче киирип тура,
Байгы бүгү сеткилимден
Харын мынчаар йөрээп тур мен:

Ие-чуртту келир өйже
Идегелдиг аппар чыдар,
Башкарыкчы сылдызывыс —
Партияга чаагай алдар!

С. МОЛДУРГА.

„Чуртка тараа бүдүрерин улам ынай көвүдедириниң дугайында база кур болгаш курукан черлерни шиңгээдип алырының дугайында“ СЭКП ТК-ның Пленумунуң доктаалын тускай ном кылдыр үндүрген

Күрүнеңиң политиктиг литературалар үндүрер парлалга чери 1954 чылдың март 2-де эш Н. С. Хрущевтүң илеткелиниң талазы-биле хүлээп алдынган «Чуртка тараа бүдүрерин улам ынай көвүдедириниң дугайында база кур болгаш курукан черлерни шиңгээдип алырының дугайында» СЭКП ТК-ның Пленумунуң доктаалын тускай ном кылдыр парлап үндүрген.

Ол ном 3 миллион экземпляр тираж-биле парлатынар.

(СЭТА).

„Берлин чөвүлел хуралының түңнелдериниң дугайында“ ССРЭ-ниң Даштыкы Херектер Министри В. М. Молотовтуң медеглелин ном кылдыр үндүрген

Күрүнеңиң политиктиг литературалар үндүрер парлалга чери «Берлин чөвүлел хуралының түңнелдериниң дугайында» ССРЭ-ниң Даштыкы Херектер Министри В. М. Молотовтуң медеглелиниң сөзүн ном кылдыр парлап үндүрген.

Ол номну массалыг тираж-биле үндүрген.

(СЭТА).

Бүгү улустуң байырлалынга ажылчы чоннар чаа-чаа чедиишкиннер-биле ужурашкан

★

Ильичиниң лампалары чыраан

Бай-Тайга районда Сталин аттыг колхоз электри станциязының тудуун соңгулдалар хүнүнге уткуштур доозуп, ажыглалда киирген. Дүрген өзүп, улам чаагайжыды калбарып турар Бай-Тал суурну ам Ильичиниң лампазы чырыдып эгелээн.

Чаа электри станциязының күжү чүгле чурттарга бажыңнарын, культура албан черлерин чырыдып турар эвес, ооң-биле кады колхоз бүдүрүлгезинде база ажыглатынып кирген. Тудугга чугула ужур-дузалыг пилорама база электри күжүбиле хөделип турар. Фермаларны, хову болгаш өске-даа ажылдарда хөй күш негетинер ажылдарны механизастаар хемчеглер организастатынып турар.

Бедик көргүзүглер

Чөөн-Хемчик районнуң үлетпүр комбинадының дааранык чылары сентябрь Пленумунуң төөгүлүг шиитпирин күүседир талазы-биле социалистиг чарышка киргеш, февраль айның бүдүрүлге планын 112 хуу күүседкен.

Дааранылга цехиниң быжыкчы мастери эш Тохмова чоннуң чагыгларын чараш хевирлиг күүседип бээриниң талазы-биле алаан кызып, бодунуң мергежилин бедитпишаан, эш Ростовцеваны костюм болгаш пальто быжарының мастери кылдыр өөредип каан.

Чиик болгаш нарын хеп быжарының мастери эш Тестова бодунуң мергежилин кызымаа-биле бедидип, бүдүрүлге планын ажыр күүседтпишаан, чоокта чаа өөреникчилеп киргеш эштер Авыынак, Семенова оларны чиик хеп быжарынга өөреткен. Дааранылга цехиниң ажылчыннары бүдүрүлге планын бедик шынарлыг күүседир дээш социалистиг чарышты улам-на калбартып турар.

ЧАРЫШТЫҢ МУРНАКЧЫЛАРЫ

Кызылдың автотранспорт конторазының чолаачылары соңгулда мурнунуң социалистиг чарыжынга киргеш, февраль айның бүдүрүлге планын ажыр күүседкилээн. Оларның аразында такси чолаачылары эштер Танец, Гурков, автобус башкарыкчылары эштер Неделин, Кашкиров, чүк машиналарының чолаачылары эштер Бегов, Сухорослов, Лыков болгаш Мартынов олар бензовос чолаачылары эштер Попеляев, Павлов олар бүдүрүлге планнарын 150—270 хуу чедирип, тонна ажыг кыдаа чүүлдү камнаг алганнар.

★★★

Шахтёрларның чаагай амыдыралы

Элегестиң шахтёрлары бүдүрүлге онаалдаларын үргүлчү 2—3 дапкыр ажыр күүседип турарлар. Бүдүрүлгеде ай санында 2000 ажыг рубльди ажылдап ап турар Александр болгаш Алексей Булатов акылышкылар база Понамарчук, Чуйков, Петров болгаш Телкова ышкаш кызымаккай шактёрлар хөй.

Шахтёрларның хөй кезии хууда чадаг тергелиг, 9 кижи мотоциклдерлиг, 20 ажыг кижи бажыңнарында радиоприёмниктерлиг. Бо бүгү болза, совет кижилерниң чаагай амыдыралы дээш Коммунистиг партияның болгаш Совет чазактың ап чорудуп турар чугула хемчеглериниң боттанылгазының амыдыралда тодаргай барымдаазы-дыр.

Квартал планын хуусаа бетинде күүсеткен

Тожу районнуң Сыстыг-Хемде ыяш ажыл-агый чери (директору эш Ичин-Норбу, парторганизация секретары эш Биче-оол) областың төвү Кызыл хоорайны чаагайжыдарынга биче эвес ужур-дузалыг. Енисейниң күчүлүг суу-биле оон чыл бүрү-ле тудугга эки шынарлыг дыка хөй ыяштарны салдадып эккеп турар.

Совет күрүне эрге-чагыргазының дээди органынга соңгулдалар хүнүн алдаржыткан социалистиг чарыш белеткелчилер коллективин улам сорук киирген. Кижи бүрү бедиткен хүлээлгелер ёзугаар ажылдап турган. Ажыл нормазын 150—200 хуу күүседип турар Май-оол, Быштак-оол, Балдан, Машпак-оол, Белек ышкаш мурнакчыларның аттары көргүзүг самбыразында, хана солунунда көскү черни эзлеп турар, оларның дуржулгазын калбартырын агитаторлар ажыглап турар.

Коллектив бо чылдың баштайгы кварталында 5000 кубометр тудуг ыяжы белеткээр планын чээрби беш хонук бурунгаар азы март 5-те 5660 кубометр кылдыр күүседкен.

Кызымак күш-ажылдың түңнели

«Кызыл тук» көдээ ажыл-агый артелиниң төвү Өвүр районда көрүштүг суурларның бирээзи. Колхоз эрткен чылын тудуг планын чедиишкинниг күүседкен. Бо чылын оон-даа бедик көргүзүглерлиг болурунга белеткелдерин бүгү улустуң байырлалы — соңгулдалар хүнүнге уткуштур доозарын колхозчу ишчилер хүлээнген турган.

Организастыг удуртулганың болгаш кызымак күш-ажылдың түңнелинде колхоз тудуг материалы белеткээр сорулгазын күүседкен: тайгада кезип чондунган 1640 кубометр ыяштан 5430 чудуктарны черниң агында сөөртүп чыгган, а колхоз төвүнде 2680 ажыг чудуктарны чедирип алган.

Колхозтуң тудуг бригадазында 102 кижи доктаамал ажылдап турар, ында 39 аттар, 17 шанак база 8 терге быжыглатынган. Бригаданың тудуг участогунда бызаңчылары соңгулдалар хүнүнге күш-ажылчы белек кылдыр автомашинага чаа гаражты болгаш номчулга бажыныың тудуун доскан.

Мооң-биле кады ында школага 850 кубометр, а колхозтуң бодунга хереглээр 150 кубометр оттулар ыяшты бүрүн белеткеп алган. Бо ажылга ылаңгыя колхозчу хереженнер идепкейлиг киришкен.

Социалистиг чарыштың түңнелинде

Областың көдээ ажыл-агый автотранспорт каттыжылгазының чолаачызы Виктор Литвинов бодунуң «ЗИС—150» деп маркалыг машинаазын капитал септелге чокка 100 муң километр маңнадырын хүлээнген турган. Техникага камныг, мергежилдиг шиңгээдилгени чедип алган, күш-ажылдың бедик бүдүрүкчүлүү дээш демиселчи бодунуң сөзүн эзлеп, ону ажыл-херек кырынга боттандырган. Январьда бүдүрүлге планын ажыр күүседкени ышкаш, февральда бердинген онаалданы ол 148 хуу күүседкен.

Соңгулдалар хүнүнге аллар болдурган социалистиг чарышка киргеш эш В. Литвинов бодунуң автомашинаазын капитал септелге чокка 101 муң километр маңнаткан. Ол болза, Төрээн чуртунга 25 муң рубльдиң камналгазын бергени болур, бо талазы-биле аңаа ниити чурум ёзугаар 5 муң рубльдиң шаннаныг тыпсыр.

★

Колхозчуларның белээ

Кызыл районнуң «Бай-Булуң» колхозу ногаа тарылгазын калбартырынга хынамчалыг белеткеп турар. Эш Соңгулдааның бригадазы парниктерге үш оңгарларны каскан болгаш 50 рамаларны кылган. 40 тонна өдекти болгаш элээн хөй хүл база минералдыг удобрениелерни шөлдерге чедирип урган. Ол ышкаш парник ажыл-агыйын кажаалаарынга тайгадан 2000 ажыг шет ыяштарны кезип белеткеп алган.

Кур болгаш курукан шөлдерни ажыглаар, ногаа тарылгазын сугат-биле хандырар айтырыгны колхозчу ишчилер соңгаарлатынмас сорулга кылдыр тургузуп турар. Элегес суундан үндүрген буга дөзүнге суг көдүрүлдези кылырынга 150 кубометр дашты белеткээн. Ол болза, колхозка 100 ажыг гектар чаа тарылга шөлүн болгаш 170 гектар сиген шөлүн суггарар арганы бээр.

Тудуг материалының белеткели

Сүт-Хөл районнуң Киров аттыг көдээ ажыл-агый артелиниң тудуг бригадазы эш Семис-оолдуң удуртулгазы-биле 65 кижи тайгада 1050 кубометр тудуг материалын кезип белеткээн. Кестинген ыяштан 1825 чудуктарны колхоз төвүнде, 2905 чудуктарны машина оруунда сөөртүп дужүрген. Ыяш сөөртүр черде 54 аттар, 2 теве болгаш бир автомашина ажылдап турар.

Бригаданың сөөртүкчү бөлүү хар оруу эрээлекте белеткээн чудуктарны машина оруунче болгаш колхоз төвүнче сөөртүп алыр дээш тус-тус кижилериң аразында социалистиг чарышты улам-на калбартып турар.

Онаалдазын ажыр күүсеткен

Бистиң областың байдалынга аът транспортунуң ролю улуг. Кышкы орукту чөп ажыглавышаан, ыракы бүдүрүлгелерже чүк сөөртүрүнүң планын Каа-Хем районнуң колхозтары ажыр күүседкен. Ылаңгыя Ворошилов аттыг, «Ленинчи орук», «Кызыл тук» колхозтар Эми, Ойнаа болгаш өске-даа бүдүрүлгелерже 129 тоннаның янзы-бүрү хереглел бараанары сөөртүр тургаш, соңгулдалар хүнүнге чедир 144 тоннаны чедирген.

Ажыл-ишке чүткүлдүн, организастыг удуртулганың түңнелинде район аът транспортунуң талазы-биле сөөртүлге планын ам безин 90 ажыг хуу күүседи берген.

Ленинград хоорайның Кировский соңгулда округунуң соңгукчуларының 1954 чылдың март 10-да хуралынга

эш К. Е. ВОРОШИЛОВТУҢ чугаазы

Эргим эштер!

Совет Социалистиг Республикаларның Эвилелиниң Дээди Совединиң депутадынга мээң кандидатурамны депшиткеш, силерниң мецээ көргүскен улуг идегелицер дээш, Ленинниң хоорайының Кировский соңгулда округунуң бүгү ажылчы чоннарынга ханы өөрүп четиргенимни илеретим. **(Диңмиттиг адыш часкаашкыны).**

Улустуң идегелин бүгү хемчеглербиле үнелеп көөр, улуска бараан болур, ооң чечектелиишкини болгаш аас-кежии дээш демисежир деп өлүм чок Ленин болгаш ооң хөрээниң уламчылакчызы улуг Сталин бистин партияны өөредип чорааннар. **(Үргүлчүлелдиг адыш часкаашкыны).**

Бистиң партиявыс, ооң Төп Комитеди ол чагыгны ыдыктыы-биле кадагалап турар. Бистиң улузувусту бурунгаар, чаа-чаа тиилелгелерже бүзүрелдиг баштап орар партияның хөй талалыг, чаартыкчы, революстуг ажыл-чорудулгазы улуска бараан болур чорукка чагырткан.

Маңаа мээң адымга чугаалаан чылыг сөстерни мен, кезээде оглу болуп келгеним, база чүрээм соп чорда оглу болуп хевээр артарым бистиң төрээн Коммунистиг партиявыска чүмү-биле хамаарыштырдым. **(Диңмиттиг, үргүлчүлелдиг адыш часкаашкыны).**

Эштер! Бистиң Төрээн чуртувустуң кайгамчыктыг хүнү—Совет Социалистиг Республикаларның Эвилелиниң Дээди Совединге чаа соңгулдаларның хүнү чоокшулап орар. Бистиң улузувус бо соңгулдаларже бодунуң Коммунистиг партиязын болгаш Совет чазаан долгандыр кезээдегизи ышкаш быжыг каттышкан чоруп орар.

ССРЭ-ниң Дээди Совединге эрткен соңгулдалардан бээр дөрт чылдарның дургузунда бистиң Төрээн чуртувустуң улузу Коммунистиг партияның болгаш Совет чазактың удуртулгазы-биле социалистиг экономиканы болгаш культураны хөгжүдериниң, ажылчы чоннарның амыдырал деңнелин бедидериниң, Совет күрүнениң камгаланыкчы аргалыын быжыглаарының болгаш бүгү делегейде тайбыңның хөрээн улам быжыктырарының талазы-биле кайгамчык улуг чедиишкиннерни чедип алган.

Бо чедиишкиннериниң бистиң эки билиривис түңнелдери, а Коммунистиг партияның Төп Комитединиң соңгукчуларга Қыйгырыы оларның дугайын база катап бүзүрелдиг сагындырган, ол түңнелдер болза, совет улустуң чаагай чоруун улам бедидери дээш, ооң өзүп турар материалдыг болгаш культуралыг хереглелдерин долу хандырары дээш партияның болгаш чазактың могаг чок демиселин херечилеп турар.

Көдээ ажыл-агыйны улам ынай база кыска хуусааларда хөгжүдериниң, улустуң хереглелиниң бараанарының бүдүрүлгезин улгаттырарының болгаш совет садыгны калбартырының талазы-биле эң улуг хемчеглерни Коммунистиг партия болгаш Совет чазак эрткен чылда, база бо чылдың эгезинде төлевилээн.

Улустуң хереглел үүлдериниң бүдүрүлгезин күштүг улгаттырары бистиң көдээ ажыл-агыйывыстың байдалындан, ооң дүжүттүүнден болгаш продуктулуундан дорт хамаржып турар дээрзи билдингир.

Бистиң партиявыстың Төп Комитединиң сентябрь Пленуму эрткен чылын көдээ ажыл-агыйда багай байдалды шиитпирлиг илередип, экономиканың бо адырын удуртур хүлээлгелиг элээн хөй министерстволарны болгаш ведомстволарны чидии-биле шугумчүлээн болгаш көдээ ажыл-агыйның бүгү адырларын дүрген хөгжүдериниң калбак программазын хүлээп алган.

Партияның Төп Комитединиң чоокта чаа болган ээлчеглиг Пленуму ТҚ-ның сентябрь Пленумунуң директиваларының канчаар күүсетинип турганын тодаргай чугаалажып көрген болгаш социалистиг чер ажылының күчүлүг көдүрлүүшкүнүнге таарымчалыг байдалдарны тургузарының талазы-биле колхозчуларның, МТС-тер болгаш совхозтар ажылдакчыларының, а ол ышкаш партия, совет болгаш көдээ ажыл-агый органнарының кылган дыка улуг ажылын демделээн. Көдээ ажыл-агыйның материал-техниктиг сууру кыска хуусааның дургузунда дыка өскен болгаш быжыккан, а кол үүве үүл дээрге, мергежилдиг хөй санныг тускай эртемниглер—көдээ ажыл-агыйның күчүлүг көдүрлүүшкүнүнүң хөрээнде ол шиитпирлиг күш—партияның кыйгырыын ёзугаар көдээ ажыл-агый бүдүрүлгезинче кирген болгаш амдаа кирбишаан турар. **(Адыш часкаашкыны).**

ТҚ-ның сөөлгү Пленумунга көдээ ажыл-агыйны бүгү хемчег-биле хөгжүдериниң болгаш дүрген экижидериниң талазы-биле улам ынайгы элээн хөй хемчеглерни төлевилээн. Күр болгаш куруккан черлерни шиңгээдип алырының дугайында партияның ТҚ-зының шиитпири онза кичээнгейни хаара тудуп турар.

Россия Федерациязының чөөн талакы областарында болгаш Қазах ССР-де 13 миллион гектар күр болгаш куруккан черлерни тараа культураларының тарылгазынга 1954—55 чылдарда шиңгээдип алыры ажылдарның хемчээлиниң талазыбиле болгаш чуртка ужур-дузазының талазы-биле совет улустуң боттандырып турары социалистиг тургузуушкуннуң эң улуг хемчеглерингe деңнежип болур. Ол болза, чуртка тараа бүдүрүлгезин эң чоокку чылдарда элээн хөй үүс миллион пуд улгаттырар арганы берип турар.

Эштер! Ооң-биле кады партияның болгаш чазактың сөөлгү үеде чоруткан хемчеглери улустуң хереглелиниң бараанарының бүдүрүлгезин 1953 чылдың төнчүзүнде-ле улгаттырар арганы берген. 1953 чылда калбак хереглелдиң бараанарын бүдүрер 300 хире чаз бүдүрүлгелер тургустучган. Хөй-хөй үүс пөс-таавы, хөм-идик фабрикаларының, а ол ышкаш аъш-чем үлезпүрүнүң бүдүрүлгелериниң тудуушкуну эгелетинген.

Өске-даа элээн хөй улуг хемчеглерни төлевилеп турар, оларны боттандырары чоокку ийи—үш чылдарның дургузунда совет кижилериниң амыдырал деңнелиниң дыка бедиринин хандырар.

Улустуң хереглел бараанарын бүдүрүп үндүрүп турар үлетпүрүнүң адырларының ындыг шапкын хөгжүлдези болза, бистиң бүгү экономикавыстың үндезиннериниң үндези болгаш чурттуң амгы үеде камгаланыкчы аргалыын идегелдии-биле быжыглаарының үндезини болуг аар индустрияны социалистиг чурттуң хөгжүдүп турганының болгаш ам-даа хөгжүтпүшаан турарының ужурундан болдунуп болур апарган. Бистиң аар үлетпүрүвүстүң чедип алыышкыннарын характерлеп турар чедиишкиннерни ийи сөс-биле илередип болур: 1953 чылда 38 миллион тонна кач бүдүртүнген болгаш 320 миллион хөмүр дашты казып тыпкан—ол 1940 чылдагызындан ийи катап хөй болуп турар. Бис 52 миллион тонна нефтини—1940 чылдагызындан 72 хуу хөйну казып алган бис. Совет индустрияның үүрээ—бистиң машина тудуушкунувус болгаш аар үлетпүрүнүң өске-даа элээн хөй адырлары дүрген темпилер-биле хөгжүп турган.

Бистиң чуртувустуң социалистиг экономиказының чечектелиишкининиң үндезини — бистиң аар индустриявысты бис моон соңгаар-даа бүгү хемчеглер-биле хөгжүдүп болгаш болбаазырангайжыдар бис.

Бистиң партиявыстың болгаш Совет чазактың иштики политиказы совет улустуң материалдыг байдалын көдүрериниче өскерлиш чокка угланган. Қалбак хереглелдиң бараанарынга өртектериниң чиигелдезин 1947 чылдан эгелээш алды катап чоруткан болгаш ооң-биле ажылчыннарның болгаш албан хаакчыларның боттуг ажыл төлевири чайгылыш чокка өзүп турар. Чижээлээрге, ажылчыннарның болгаш албан хаакчыларның ниити орулгазы ажылдап турар чаңгыс кижиге бодаарга 1953 чылда 1952 чылдагызындан 13 хуу өскен. Янзыбүрү хевирниң дузаламчыларынга болгаш пенсияга, халас медицина дузаламчызынга, школага өөредилгеге болгаш культура-амыдыралдың өске-даа хереглелдеринге күрүне бюджединден чонга бээр чыл бүрүнүң төлевирлери улгадып турар.

Ооң-биле кады эрткен чылын чазак колхозчу тараачыннарның орулгаларын улгаттырарының талазыбиле элээн хөй хемчеглерни төлевилээн. Көдээ ажыл-агыйның хууда ажыл-агыйындан ыяавыла дужаар үүлдерниң нормаларын дыка чиигеткен, көдээ ажыл-агыйның продукциязының хөй-хөй хевирлериниң белеткел болгаш садып алыр өртектерин улгаттырган, эрткен чылдар дургузунда көдээ ажыл-агыйның үндүрүүнүң талазы-биле чедир төлетинмээн акшаны колхозчулардан бүрүн дүжүрген, а ол ышкаш мал ажылының продуктуларын болгаш картофельди күрүнеге ыяавыла дужаарының талазы-биле өрелерни дүжүрген. Картофель болгаш ногаалар дужаарының талазы-биле эрткен чылдарның өрелерин база колхозтардан дүжүрген. Бо бүгү хемчеглерни чорутканындан эрткен чылын колхозтарның болгаш колхозчуларның орулгалары ниитизи-биле 13 миллиард ажыг улгаткан.

Чуртталга тудуушкунунга акша хөреңги дөзевилээрин күрүне чыл келген тудум улам улгаттырып турар.

1953 чылда чурттуң хоорайларынга болгаш хоорай суурларынга 28 миллион дөрбелчин метр чуртталга шөлүн болгаш суурларга 400 муң бажыңнарны тургускан. Тудуушкуннуң хемчээли биче эвес-тир, көрүнер-даан. Ынчалза-даа бисте чурттаар чер талазы-биле хереглел амдаа улуг. Сөөлгү дайынның биске чедиргени, хоорайларның болгаш суурларның канчаар-даа аажок улуг үрегделиишкининиң дугайын борта чугаалаан херек чок. Силер, ленинградчылар, ону аажок эки билир силер.

Чуртталга тудуушкуну кезээде партияның болгаш чазактың кичээнгейиниң төвүнде турар. Дыка хөй үүл кылдынган, ынчалза-даа ажылчы чоннарның чуртталга байдалын чоокку чылдарда шиитпирлиг эки-жидер төлээде, ам-даа эвээш эвес үүлдерни кылыр херек.

Садыгны болгаш совет улустуң хандырылгазын үндезини-биле эки-жидериниң элээн хөй хемчеглерин Совет чазак хүлээп алган. 1953 чылда садыг четкизинге чыл планынга немештир 33 миллиард рубльдиң бараанары кирген. Эрткен чылын үүгле күрүне болгаш кооператив садыының шугуму-биле чонга садыглаан бараанар 1952 чылдагызындан 21 хуу хөй болган.

Ийи—үш чылдар эрткен соонда хоорай бүрүзүнден база көдээ район бүрүзүнден эргежок чугула бараанарны садып ап болур кылыр деп соруга салдынган. Чиик эвес соруга-дыр, эштер, ынчалза-даа боттанган турар. **(Адыш часкаашкыны).**

Улустуң культурлуг деңнелин улам бедидеринче улуг кичээнгейни салып турар. Бистиң мурнакчы социалистиг эртемнисти болгаш Бистиң бедик идеялыг совет уран-үүлүвүстү хөгжүдеринге канчаар-даа аажок хөй хөреңгилерни чарыгдап турар. Эртемденнериниң, литература болгаш уран-үүл ажылдакчыларының чогаадыкчы ажыл-чорудулгазынга болгаш улам ынайгы депшилгезинге бүгү таарымчалыг байдалдарны тургускан.

Улустуң мурнунга бодунуң хүлээлгезин совет эртем алдарлыыбиле күүседип турар. Бистиң эртемденнивис атомнуг энергияның чаждыы ажыткан. Олар атомнуг энергияны бистиң социалистиг ажыл-агыйывыска болгаш чурттуң камгаланыр аргазын улам ынай быжыглаарынга бараан болур кылдыр кыска хуусааның иштинде тургузуп шыдааннар. Бо Төрээн чурттуң мурнунга совет эртемниң улуг хавыяазы-дыр. **(Адыш часкаашкыны).**

Улус чырыдыышкынының хереглелдеринге дөзевилелдер чыл келген тудум өзүп турар, школаларның болгаш дээди өөредилге черлериниң саны өзүп турар. Бисте янзыбүрү өөредилге черлеринде чурттуң бүгү чонунуң дөрттүн бир кезиинден хөй кижи өөренип турар, бүгү-ниитиниң ыяавыла чеди чыл өөредилгези шагда-ла боттанган дээрзин чугаалаарга-ла четчир. Бешки беш чылдың төнчүзүнде эвилелдешкен республикаларның найыслалдарынга, областар, крайлар төптеринге, үлетпүрүнүң улуг төптеринге чеди чыл өөредилгезинден бүгү-ниити ортумак өөредилгеже шилчилгени доозар, а дараазындагы беш чылда бүгү-ниити ортумак өөредилге чер болганга боттанган турар. **(Адыш часкаашкыны).**

Бистиң Төрээн чуртувустуң чедип алган чедиишкиннерин Ленинградтың чижээнден көрүп болур. Бистиң маадырлыг хоорайывыска гитлержилерниң таварыштырган аар балыгларын бис шупту сактып турар бис, эштер. Ооң он-он бүдүрүлгелери, бүдүн кварталдары бузундулар апарган чыткан. Ынчаарга ам, дайын соонда он чылдар эрткенде, Ленинградтың делгем, каас-чараш кудумчулары-биле кылаштап чорааш, ооң экижээнин болгаш чаа жаанын, бурунгаар кайы-хире ырак базым кылганын көрүп турар бис!

Ленинградчыларның база хамыктың мурнунда ажылчыннарның маазында Ленинградтың үлетпүрү бүдүрүлге планын ниитизи-биле чылдың-на долдур болгаш ажыр күүседип турар. 1953 чылда хоорайның бүгү үлетпүрүнүң ниити продукциязы 1949 чылдыы-биле деңнээрге 81 хуу өскен. Эрткен чылын хоорайның болгаш областың бүдүрүлгелери күрүне планын 104,2 хуу күүсеткен, а ол ышкаш күш-ажылдың бүдүрүкчүлүүн өстүрериниң болгаш продукцияның бот-үнезин чиигедириниң талазы-биле онаалда ажыр күүсетинген.

Эштер! Тайбыңның болгаш бистиң улустарывыстың айыыл чок чоруунуң чөлеңгижи — бистиң Совет социалистиг күрүневисти бүгү хемчеглер-биле быжыглаарын партия болгаш чазак боттарының ыдыктыг хүлээлгези деп санап турар. Совет күрүне кезээде база ыяавыла быжыг, күчүлүг турар ужурлуг—бистиң бурунгаар шимчээшкинивистиң үндезини ында. **(Үргүлчүлелдиг адыш часкаашкыны).**

Коммунистиг партия ажылчыннарның болгаш тараачыннарның бузулбас эвилелин доктаамал өстүрүп болгаш тургузуп келген. Ол эвилел болза, Улуг Октябрьның тиилелгезин, бистиң чуртувуска социалистиг тургузугнуң тиилелгезин хандырган шиитпирлиг күш болу берген. Ажылчын аңгының болгаш бистиң колхозчу тараачыннарывыстың эвилелин бүгү хемчеглер-биле быжыглавышаан, бис коммунизм тургузуушкунунуң чедиишкиннерин хандырып турар бис.

Бистиң социалистиг ниитилеливистиң улуг күжү болза, совет улустарның улам-на база үзүктел чокка быжыгып турар, ёзулуг акы-дуңмалышкы найыралы болур. Совет кижилер шупту-ла боттарының социалистиг улуг Ада-чуртунуң хамаатылары болганынга чоргаарланып турар болгаш аас-кежиктиг болуп турар. **(Адыш часкаашкыны).**

Тайбыңның, демократияның болгаш социализмниң демиселчилериниң күчүлүг лагери чыл бүрүде өзүп болгаш амыдыралчы күштер-биле долдунуп турар.

Улуг Қыдаттың болгаш улус демократиязының чурттарының улустары депшилгениң оруу-биле бүзүрелдиг чоруп, долу, тургузукчу амыдырал-биле чурттап турарлар. Олар эвээш эвес экономиктиг болгаш культуралыг чедиишкиннерни чедип алганнар. ССРЭ-ниң акы-дуңма дузаламчызы болза, боттарының чаа амыдырал тургузаарының оруу-биле да бүгү бергелерни шудургу болгаш алдарлыг ажып эртип турар найыралдыг улустарның улам ынайгы чечектелиишкининиң магадылалы болуп турар.

Эштер! Партияның болгаш чазактың политиказы бүгү совет улустуң чаңгыс эп-сеткилдиг үүлдүгзүнүүшкүнүн болгаш идепкейлиг деткимчезин кезээде ап келген. Совет кижилер Коммунистиг партияның келир үеде планын үүлдүгзүнүп турарлар. Ынчалзажок, планнарны херек кырында үүл болу бээрикге—чаңгыс үүлдүгзүнүүшкүн четпес. Миллион-миллион кижилериниң шудургу, организастатынган, чогаадыкчы ажылы херек. Бистер, коммунистер, ажыл-херектиң кижилери бис, оон өскээр болуп-даа болбас. Ынчалза-даа эки чугаалар чугаалап билир болгаш ачаа ынак, ынчаарга ажыл-херекти удуртуп билбес болгаш бодунуң участогунда ажылды башкарар кылдыр өөрөнип алырынче далашпас ындыг эштер коммунистериниң аразында база бар дээрзи чажыт эвес. Ындыг дөргүлүг кижилерни корум-чурумга дүрген кирери эргежок чугула-дыр. **(Адыш часкаашкыны).**

Бистиң ажыл-агый, культура болгаш өске-даа практиктиг ажылыыстың улуг болгаш биче бүгү участоктарында удуртулганың канцеляржы-бюрократтыг методтарындан шиитпирлиг болгаш озалдадыышкын чокка чайлаары база эргежок чугула. Удуртуру дээрге—директиваларны, айтыышкыннарны, сагындырыышкыннарны, негелделерни болгаш өске-даа үүлдерни бижип-ле, бижип турары болур, үүгле бижипле турар болза ол-ла деп санап турар удуртукчулар куруку, ортумак болгаш дээди янзы-бүрү адырларда, харалаан, ам-даа бар болуп турар. Ол улуг хай болур, ынчангаш ону дүрген-не узуткаар херек. **(Адыш часкаашкыны).**

Төп албан черлериниң болгаш чер-чер органнарының организакчы, башкарыкчы ажылының деңнелин көдүрер, ажыл-агый болгаш культура тудуушкунунуң хөй янзы чорудулгаларының дириг, тодаргай, ажыл-херекчи удуртулгазынга оларның ролюн бедидер, калбак массалар-биле оларның ажыл-херекчи харылзааларын калбартыр болгаш быжыглаар херек.

Бистиң мурнувуста турар сорулгаларны чедиишкинниг күүседир төлээде, үлетпүрде болгаш көдээ ажыл-агыйда бар болуп турар бүгү курлавырларны хөделдирип кирери эргежок чугула, ынчаарга ол болгай.

Дыка хөй санныг тускай эртемниглер көдээде чеде берген болгаш ам-даа барып турар. Совхозтар, МТС-тер болгаш колхозтар дыка хөй чаа техниканы алганнар. Ам херек болза, тускай эртемниглернин чаа-чаа кадрларын шын таарыштыр тургузуп, техниканы ажыл-агыйжы ажыглаарында болгаш ындыг янзыбиле дүжүттүү болгаш ниитиниң мал ажылының продуктулуунун көдүрлүүшкүнүн чедип алырында, бүгү колхозтарны болгаш совхозтарны мурнакчыларның деңнелинге чедир өрү тыртып, бистиң социалистиг көдээ ажыл-агыйывыстың улам ынайгы чечектелиишкинин чедип алырында болур.

Ажыглатынмаан эвээш эвес курлавырлар үлетпүрде база бар. Планнарны күүсетпейн турар бүдүрүлгелер бар. Элээн хөй фабрикаларда болгаш заводтарда эң байлак техниканы багай ажыглап турар. Күш-ажылдың бүдүрүкчүлүү оожум өзүп турар. Бүдүрүлге күчүлерин болгаш шөлдерин эң эки ажыглаары дээш ёзулуг демисел ам-даа чер болганда эвес.

Бо четпестер улуг-даа, биче-даа чергелиг болза, Ленинградта базала бар болуп турары-дыр.

Силерниң областа көдээ ажылагый талазы-биле байдал ыракта-ла эки эвес болуп турар; тараанын, картофельдиң болгаш ногаалардың дүжүттүү чавыс, мал ажылы эвээш продуктулуг. Область организациялары көдээ ажыл-агыйны удуртурунуң бюрократсыг методтарындан ам-даа адырылбааннар. **(Залда шимээн, адыш часкаашкыны).**

Ленинградтың бүдүрүлгелериниң ажылы база-ла шупту дески эвес. 1953 чылдың күрүне планын болгаш бот-үне чиигелдезиниң база күш-ажылдың бүдүрүкчүлүүн өстүрериниң талазы-биле планнарны элээн хөй бүдүрүлгелер күүсетпээнгер. Чамдык заводтарның болгаш фабрикаларның ажылында чаңгыс-аай хемчээлдиг чорук чок, буу-хаалаар чорук бар, завод иштиниң курлавырларын четчир идепкей чокка илередип болгаш ажыглап турар, шарын болгаш аар өртектиг продукцияга үрей кылыр чоруктуң хуузу бедик—бо бүгү үүлдер үлетпүрүнүң ажылын боттуг удуртурун болгаш хүн-бүрүде контрольдаарын Ленинградтың партия, совет, ажыл-агый ажылдакчыларындан негеп турар.

Чуртталга тудуушкунунуң болгаш культура-амыдыралдың албан-черлериниң талазы-биле чедиишкиннер бисте эвээш эвес, ынчалза-даа четпестер ында база-ла хөй. Тудуушкунну аар үнелиг, карылгалыг кылыр турар болгаш материалдарны ажыл-агыйжы эвес чарыгдап турар. Ажыглалга кирип берип турар бажыңнарның шынарын баъктап турар үүлдер хөй.

Көрүнердаан, эштер, силернин улуг чедиишкиннериңер турза-даа, четпестер база хөй болуп турар-дыр. Маадыр-хоорайның ажылчы чоннары демделетинген четпестерни узуткаарын алдарлыы-биле чорудар дээрзи тодаргай. Ону ынчаар кылырынга ленинградчыларда бүгү-ле эргежок чугула үүлдер—партияның улуг организациязы, бодунуң Төрээн чуртунга ынакшыл, билиглер, күш-ажылчы сорук кириишкин болгаш күш-ажылга большевикчи шудургу чорук бар. **(Диңмиттиг адыш часкаашкыны).**

Эштер! Бистиң социалистиг Төрээн чуртувус Дээди Советке соңгулдаларга уткуштур бодунуң чогаадыкчы күштериниң чечектелиишкининиң үезинде чоруп орар.

Бистиң ниитилел болгаш күрүне тургузуувустуң капиталистиг тургузугдан артык күштүүн чедип алдынган чедиишкиннер чаа күш-биле бадыктап турар. Ийи системаларның тайбың чарыжына социализм капитализмниң үстүнде бедик черни чаалап ап турар. Ону үүгле өөнүктер эвес, харын бистиң дайзыннарывыс база көрүп турарлар.

Империалистиг күрүнелерниң экономиказының дайын сөөлүндеги хөгжүлдези колдуунда шериг үлетпүрүнүң өзүлдезиниң күсели-биле чоруп келген. Ол чурттарның экономиказының ындыг кылымал хөгжүлдези ынчаар үр үргүлчүлеп шыдаваа.

Шынап-ла, сөөлгү айларның дургузунда АКШ-та, харын өске-даа капиталистиг чурттарда, чоокшулап орар экономиктиг кризистиң илдең демдектери боттарының дугайын билдиртип турар апарган. Ажылчы чоннарның амыдырал деңнели кудулап, калбак хереглелдиң бараанарының өртектери өзүп, ажыл чокталыышкыны улгадып турар. Дайын калчааралын өскүдериниң, улустар аразының байдалынга улам улуг дүшкүүрелдиң байдалын тургузарының болгаш чепсекти эңдере бүдүрерин үргүлчүлээриниң дузазы-биле экономиктиг кризистен чайлаар деп реаксылыг бөлүктериниң оралдажыышкыннары моон билдингир-дир.

Эштер! Совет күрүнениң даштыкы политиказы бүгүдээге билдингир. Ол политиканың сорулгазы — чаа дайынны болдурбас, күрүнелер аразынга бот-боттарын билчир чорукту чедип алыр, бүгү делегейге тайбыңны камгалаарының болгаш быжыглаарының херээ дээш улустар аразының дүшкүүрлүг чоруун кошкадыр деп өскерлиш чок хевээр артар.

Улуг кыдат улус-биле болгаш улус демократиязының чурттарының ажылчы чоннары-биле, капиталистиг болгаш колония чурттарның бөдүүн, ак сеткилдиг миллион-миллион кижилери-биле акы-дуңмалышкы чаңгыс каттыжыышкында Совет күрүне тайбыңның болгаш улустарның найыралының чаагай тутуун тудуп турар. **(Адыш часкаашкыны).**

Империалистиг чурттарның агрессчи бөлүктериниң ынчаар бүзүредиксеп турары дег, күрүнелерниң бот-боттарының аразында харылзааларында үүгле «күштүң дылы» бар турар дээрзинге бүзүрээрлер амгы үеде эвээш.

Дөрт күрүнелерниң даштыкы херектер министрлериниң берлин чөвүлел хуралынга совет даштыкы политиканың тайбынга ынакшылдыын база катап көргүскен. Ындыг чөвүлел хуралды чыылдырганының бодуулустар аразында дүшкүүрлүг чорукту чымчадырының талалакчыларының чигзиниг чок чедиишкини болур.

Дөрт күрүнелерниң даштыкы херектер министрлериниң берлин чөвүлел хуралының түңнелдери ам бөзин билдингир апарган. Берлин чөвүлел хуралынга барган совет төлээлериниң баштыңы эш Молотов берлин чөвүлел хуралының түңнелдериниң дугайында чоокта чаа медеглел кылган. Мен бодаарымга, ол медеглелди парлаан соонда манаа бо талазы-биле тодаргай чугаалап турган херээ чок-тур.

Дөрт күрүнелерниң министрлериниң аразынга холбаажылгага үр чапсарның соонда берлин чөвүлел хуралы улустар аразының элээн хөй айтырыгларын илередип шиитпирлээринге идиг берген болгаш улустар аразының дүшкүүрлүг чоруун элээн чымчадырынче орукту салган деп чаңгыс үүве чигзиниг чок. Ылаңгыя, Кореяның болгаш Индийқыдаттың айтырыгларының талазыбиле апрельде Женевага болур чөвүлел хурал бо сорулгаларга бараан болур ужурлут.

Бистин тайбың политикавыста улуг черни даштыкы делегей-биле ажыл-херекчи харылзааларның өзүлдези ээлеп турар. Сөөлгү үеде Совет Эвилелиниң капиталистиг элээн хөй күрүнелер-биле кайыкайызынга ажыктыг болур чоруктуң үндезининге чарган бөлүк садыг керээлериниң дугайын ынчаар чугаалап тур мен. Күрүнелерниң аразынга бот-боттарын билчир чорукка ол ажыл-херекчи харылзааалар кандыг-бир чергелиг дузалаар дээрзи тодаргай.

Ындыг болза-даа, бис, бодунче эң улуг кичээнгейни негеп турар хүрээлээшкинде чурттап турар бис, ынчангаш бистиң Төрээн чуртувустуң камгалалының хөрээн уттас ужурлуг бис. Дайын сөөлүндеги чылдарның дургузунда Совет Эвилели улам-на күштүг болгаш күчүлүг апарган. Бодунуң тайбынга ынакшылдыг улуг улузунуң тургузукчу күш-ажылын кандыг-даа байдалдарда камгалаарынга бүгү эргежок үүлдер бистиң Чепсектиг Күштеривисте бар. **(Адыш часкаашкыны).**

Эштер! Бистиң социалистиг Төрээн чуртувус Маркс—Энгельс—Ленин—Сталинның улуг, тиилелгелиг тугунуң адаа-биле бодунуң оруу-биле быжыг чоруп орар. Бодунуң кайгамчыктыг келир үезинче совет улус бүзүрелдиг көрүп турар. ССРЭ-ниң Дээди Совединге соңгулдаларның хүннериндe бистиң чуртувуста күш-ажылчы болгаш политиктиг көдүрлүүшкүн болза, совет кижилер база-ла коммунистериниң болгаш партия кежигүнү эвестериниң улус блогунуң кандидаттары дээш, бистиң социалистиг Төрээн чуртувустуң улам ынайгы чечектелиишкини дээш бадылаар дээрзинге чигзиниг чок. **(Адыш часкаашкыны).**

Мецээ көргүскен улуг алдар дээш силерге болгаш силериниң нүүрүнерде Кировский соңгулда округунуң бүгү ажылчы чоннарынга өөрүп четиргенимни база катап илередирин чөпшээрецер. Улустуң хөрээнге бистиң партиявыстың хөрээнге кезээде шынчы болурумну, база силериниң идегелинерни шынзыктырарымны мээң соңгукчуларымга болгаш Ленинниң хоорайының бүгү ажылчы чоннарынга бүзүредип тур мен. **(Диңмиттиг, үргүлчүлелдиг адыш часкаашкыны).**

Бистиң социалистиг ынак Ада чуртувус быжыгып, өзүп болгаш чечектелзин! **(Үргүлчүлелдиг адыш часкаашкыны).**

Улуг совет улус делгерезин! **(Диңмиттиг адыш часкаашкыны).**

Бистиң тиилелгеливистиң сорук киирикчизи болгаш организакчызы—бистиң улуг, алдарлыг Коммунистиг партиявыс делгерезин! **(Диңмиттиг адыш часкаашкыны).**

Бистиң Совет чазаавыс делгерезин! **(Диңмиттиг адыш часкаашкыны. Шупту бут кырынга туруп келген. «Ура!» деп байыр чедириишкиниг кыйгылар).**

КОММУНИЗМНИҢ ТИИЛЕЛГЕЗИ ДЭЭШ БАДЫЛААЛЫҢАР!

* *

ам чечектелиишкин дээш

Бистиң төрээн Коммунистиг партиявыс, совет чазавыс бүгү-ле күштерни болгаш хөренгилерни ажылчы чоннарның материалдыг амыдыралын улам аагайжыдарынче угландырган. Ол болза, бисти—совет кижилерни политиктиг болгаш күш-ажылчы көдүрлүүшкүнче сорук киирип турар.

Мээң харым ам 70 чоокшулаан. Ынчалза-даа эрткен чылын бүдүрүлге нормазын 180 хуу күүсеткен мен. РСФСР-ниң Чуртталга хамааты тудуушкун министерствозу мени «Чурттал-га-хамааты тудугларының социалистиг чарыжының шылгаракчызы» деп демдек-биле шаңнаан.

Күш-ажыл—алдарның херээ. Шаңнал болза, улам эки ажылдаарын меңээ хүлээндирип турар. ССРЭ-ниң Дээди Совединге соңгулдаларга алдар болдурган социалистиг чарышка киришкеш, февральдың бүдүрүлге нормазын 200 хуу, марттың баштайгы он хонуунуң планын 210 хуу күүсетим.

Бөгүнгү соңгулдаларга бүгү улустуң кандидаттары дээш, чоннуң чаагай чурттал-газы дээш бадылаар мен.

А. ЖИНГИЛЕВ,
«Тыва тудуг» трестизинде ажылчын.

Механизаторларның күзели

Коммунистиг партияның болгаш Совет чазактың бистиң областың аныяк МТС-теринге хүн бүрү дузаламчызынга, ылангыя көдээ ажыл-агыйны бүгү талалыг хөгжүдер дээш партияның болгаш чазактың сөөлгү үеде ап чоруткан хемчеглеринге сорук кирген бистиң МТС-тиң механизаторлары 2—3 дапкыр күш-биле ажылдап турарлар.

Бистиң МТС-тиң механизаторлары ССРЭ-ниң Дээди Совединге соңгулдаларга уткуштур алган хүлээлгелерин февраль 22-де эрестиг күүсеткеннер. Тракторлар кезектерин септээриниң талазы-биле мээң баштап турар бригадам тракторлар септелгезин бир ай бурунгаар алдарлыг дооскан. Бригадада тракторнуң муфт кезектериниң септелгезин кылып турар эш Щукин хүнде бүдүрер ажыл нормазын 200—250 хуу күүселип турар. Ындыг септекчилер бригадада хөй. Чаагай, чырыткыланчак коммунизмниң тиилелгезин дүргедедир херекке механизаторлар каш дапкыр күштер-биле ажылдаарын бөгүн—соңгулдалар хүнүнде бүзүрелдин-биле бадыткап тур бис.

Д. ГИЛЕВ,
Бии-Хем МТС-тиң участок механиги.

Алдарның херээ

Мен 23 чыл дургузында колхоз бүдүрүлгезинге ажылдап келдим. Чоннуң материалдыг чаагай амыдыралының дугайында Коммунистиг партияның болгаш Совет чазактың доктаамал сагыш салыышкыны бистерни күш-ажылчы көдүрлүүшкүнче улам сорук киирип турар. Ажылдаарым—хүндүлүг хүлээлге.

101 харлыг мен. Кырызымза-даа, ажылдаар аргам бар. Ам колхоз хөренгизин таңнылдап турар мен. Эрткен чылын 130 күш-хүнү ажылдадым, 390 килограмм тараа, 338 рубль орулганы алдым. Чурттал-гавыс чаагай апарган болгаш ам-даа байлакшылдыг болур.

Бөгүн, Совет эрге-чагырганың дээди органы—ССРЭ-ниң Дээди Совединге соңгулдаларга коммунистерниң болгаш партия кежигүнү эвестерниң блогунуң кандидаттары дээш соңгулда участогунга бодум барып өөрүшкүлүг бадылаар мен.

Л. ИНДИЖЕКОВ,
Улуг-Хем районнуң «Күш-ажылдың хостуу» колхоз.

* * *

ДЕПУТАТТАРГА БИСТИҢ КАНДИДАТТАРЫВЫС

Бирги одуругда (солагай талазындан оң талазынче) Сталинчы шаңналдың лауреады, СЭКП Тыва обкомунуң секретары, СЭКП Төп Комитединиң кежигүнүнге кандидат **С. К. Тока;** Сталинчы шаңналдың лауреады, ССРЭ-ниң эртемнер Академиязының чиңгине кежигүнү **М. Б. Митин;** Чөөн-Хемчик районнуң «Коммунизмче орук» колхозтуң даргазы **Д. С. Настык-Доржу;** Улуг-Хем районнуң Шагаан-Арыг ортумак школазының башкызы, РСФСР-ниң школаларының алдарлыг башкызы **С. Ш. Дүкежек;** ийиги одуругда (солагай талазындан оң талазынче) Таңды районнуң «Кызыл партизан» колхозунда Бай-Хаак МТС-тиң зоотехниги **Л. Т. Нуждина;** ажылчы чоннар депутаттарының Тыва область Совединиң күүсекчи комитединиң даргазы **А. М. Чимба;** Кызыл-Мажалык МТС-тиң механиги **К. С. Чавыдак.**

Чуруу **Г. Сиротиннии.**

ТӨРЭЭН ЧУРТТУҢ АДЫ-БИЛЕ

Совет кижилерниң ажыл-ишчи чугаалажыышкыннары, хөглүг каткылары чер бүрүзүнде каас шимелделиг соңгулда участоктарынга сөөлгү каш хүннерде орай дүнге чедир үргүлчүлелдин-биле чоруп келген. Олар бүгү улустуң байырлалы—соңгулдаларның хүнүнге алдар болдурган күш-ажылчы чедиишкиннериниң, моон соңгааргы перспективтиг планнарының дугайын чугаалажып турганы ол.

Бөгүн Кызыл, бистиң чурттуң өске бүгү улуг, биче хоорайлары,суурлары, станцилары ышкаш, кайгамчык эрте одунган. Шактың стрелкалары эртенгниң 6 шакка четпээнде-ле, хоорайның кайы-даа кварталындан чон чалатырган черлери—соңгулда участоктарынче төнмес агым-биле шуушкаш чоруп турарлар. Оларның аразында кымны чок дээрил! Бөдүүн совет кижилер: ажылчыннар, инженерлер, техниктер, артистер, чогаалчылар, студентилер, бажың ээзи херээженнер болгаш өскелер-даа боттарының хамааты хүлээлгезин күүседир дээш келип турганнар. Оларны соңгулда комиссияларының даргалары болгаш кежигүннери «Моорлап көрүиер!» деп, бадылаашкын өрээлдеринче ээлдээ-биле чалап киирерлер.

Коммунизмниң тургузукчузу совет улус бөгүнгү соңгулдаларга бодунуң шылгарангай удуртукчузу, ооң тиилелгелериниң сорук киирикчизи — Коммунистиг партиязын болгаш төрээн Совет чазаан долгандыр улам сырый каттышканын, политиктиг болгаш күш-ажылчы улуг көдүрлүүшкүнүн илереткен-шаан, совет ниитилел тургузуунуң моральполитиктиг чаңгыс-эвин делегейге база катап көргүзүп, ону коммунистерниң болгаш партия кежигүнү эвестерниң бузулбас соңгулда блогунуң чайынанчак тиилелгези дээш боттарының найралдыг бадылаашкыннары-биле шынзыдарлар.

Совет кижилер: ажылчыннар, тараачыннар, оларның аразындан төрүтүнүп тывылган совет интеллигенция бөгүн күрүне эрге-чагырганың дээди " органы— ССРЭ-ниң Дээди Совединче боттарының төлээлерин—партияга, улуска шынчы, эң дээре оолдар, кыстарын соңгувушаан, социалистиг үлетпүрге, көдээ ажыл-агыйга, культура тургузуушкунунга улам чаа-чаа чедиишкиннер, улустарның бузулбас эп-найыралы, оларның материалдыг болгаш культурлуг деңнелиниң соксаал чок өзүлдези, улустар аразынга үр болгаш быжыг тайбың дээш бадылаарлар.

Совет интеллигенцияның төлээлери бистер, ооң иштинде аныяк тыва чогаалчы мен бөгүн социализмден коммунизмче чоорту шилчилгениң оруу-биле тендиш дивейн хөгжүп орар бистиң кайгамчыктыг Төрээн чурттувустуң күчү-шыдалының моон соңгааргы быжыгыышкыны, областың социалистиг чаартылгазының улам дүргедээшкини дээш бадылавышаан, национал хевирлиг, социалистиг уткалыг культураның, ооң чарылбас кезээ уран-чүүлүн, ылангыя аныяк тыва литератураның улам ыңайгы чечектелиишкини дээш бадылаар бис.

О. СУВАКПИТ,
аныяк чогаалчы.

Колхозчу чаа амыдырал дээш

Тожунуң Улуг-Даг чурттуг ядыы арат Боданайның өг-бүлезинден төрүтүнгеш, эрги феодалдыг Тываның аар-берге амыдыралынга түренги өскен мен.

Коммунистиг партияның болгаш Совет чазактың ачызында колхозчу амыдыралда аас-кежиктиг чурттап тур мен. «Май 1-зи» колхозтуң иви малын кадарар улуг хүлээлге меңээ онаашкан. 1952 чылда 800 баш ивини өстүрери-биле хүлээп алгаш, ам 1400 баш чедир өстүрдүм.

Күш-ажыл бистиң хүндүлүг, алдарлыг херээвис. Ниитиниң мал ажылын хөгжүдеринге мээн сагыш салыышкынымны колхозтуң баштаар чери үнелеп көрген. 1952 чылда олча-ажыымга 10 муң, 1953 чылда—15 муң түннүг рубльди ажылдап алган мен.

Колхозчуларның материалдыг амыдыралын чаагайжыдар дээш партиямның болгаш чазаамның сагыш салыышкынынга улам сорук кирип, күрүне эрге-чагырганың дээди органының бөгүнгү соңгулдаларынга коммунистерниң болгаш партия кежигүнү эвестерниң блогунуң кандидаттары дээш бадылаар мен.

А. ДЕВЕРЕК,
«Май 1-зи» колхозтуң кежигүнү.

Маадыр иениң сөзү

Бо неделяның эгезинде делегейниң херээженнер хүнүн—март 8-ти байырладывыс, а неделяның төнчүзүнде бүгү улустуң байырлалы—ССРЭ-ниң Дээди Совединге соңгулдаларның хүнүнде келдивис.

Коммунизмниң келир үедеги тургузукчулары болур бичии уругларны кижизидериниң чугула сорулгазын күүседип турар ие-херээжен бистиң чуртта ханы хүндүлелди ажыглап турар. «Иениң маадыры» деп бедик атты чедип алган 41 муң ажыг совет иелериниң аразында мээн адым база бар. Уругларым 10. Оларны өстүргени болгаш кижизиткени дээш күрүне дузаламчызын ап турар мен. Оон ыңай мээн уругларым школаларда күрүне хандырылгазында өөренип турар.

Чүгле социализмниң тиилелгези херээженнерниң долу хосталгазын болгаш бүрүн эргелерин хандырган. Ам колхозчу мен. Эрткен чылын 135 күш-хүнү ажылдап алдым. Чаа колхозчу суурда делгем, чылыг, чырык быжыңнарда культурлуг, амыдырал өөрүшкүлүг чурттап тур бис.

ООРЖАК АЙЫЫЖЫ,
Барыын-Хемчик районнуң «Совет Тыванын 5 чылы» колхоз.

Төрээн партиявыска четирдивис

Бистиң социалистиг күрүневис аныяк салгакчылар дугайында могаг-шылаг чок сагыш салыышкынын илергейлеп, Төрээн чурттуң оолдар, кыстарын чалбыыштыг совет патриоттар, маадырлыг, быжыг туруштуг, коммунизмниң улуг херээниң тиилетирбезинге бүзүрелдиг кижилер кылдыр кижизидип турар.

Бо чыл болза, мээн аас-кежиктиг чалыы амыдыралымның төөгүзүнде уттундурбас сактыышкынның чылы болуп артар. Ам 18 харлап, ССРЭ-ниң Дээди Совединге депутаттар соңгуур бодумнуң хүндүлүг эргемни бөгүн бир дугаар-ла ажыглап эгеледим. Оңгу классты база-ла бо чылын доозар мен.

Совет аныяктарга амыдырал кезээле өөрүшкүлүг. Эртемниң болгаш культураның бүгү эртинелеринче делгем орукту бистерге ажыдып берген Коммунистиг партияга болгаш совет чазакка четирдивис. Бистиң чуртувуска коммунизмниң тиилелгези дээш чайгылыш чок күзел-соруктуувусту өөредилгеге-даа, ажылга-даа бадыткаар бис. Дээди өөредилгени доозарын моон ыңайгы эзлчеглиг сорулгамга турган мен.

Т. БЕЛЕК-БАИР,
Кызылдың № 2 школазында оңгу-классчы.

Совет улустуң чаагай чоруунуң дугайында соксаал чок сагыш салыышкын

Бистиң чуртувуста бүгү-ле чүвени кижиге, ооң чаагай чоруунга бараан болдуруп турар. Улустуң чаагай чоруунуң дугайында сагыш салыышкын — Коммунистиг партияның дээди хоойлузу. Партия болгаш совет күрүне бодунуң ажыл-чорудулгазын социализмниң кол экономиктиг хоойлузунуң негелделерин барымдаалап чорудуп турар, ооң кол негелделери болза, дээди техникага үндезилээш, социалистиг бүдүрүлгени үзүктел чок өстүрүп база болбаазырадып тургаш, бүгү ниитилелдин үргүлчү өзүп турар материалдыг болгаш культурлуг хереглелдерин максималдыг хандырып бээри болур.

Коммунистиг партияга удуртурган совет улус СЭКП-ниң XIX съездизиниң шиитпирлерин амыдыралга чедиишкинниг боттандырып турар. Бистиң үлетпүрүвүс ам продукцияны дайын мурнундагы 1940 чылда берип турганындан ийи чартык катап хөйнү берип турар. Социалистиг үлетпүр бешки беш чыл планының сорулгаларын чедиишкинниг күүседип турар. Ниити продукцияны бүдүрүп үндүрериниң чыл планын 1953 чылда үлетпүр ниитизи-биле 101 хуу күүсеткен.

ССРЭ-ниң Дээди Совединиң V сессиязының шиитпирлерин күүсетпишаан, улустуң хереглел чүүлдерин бүдүрүп үндүрүп турар үлетпүр 1953 чылдың ийи дугаар чартыында 1952 чылдың планында баштай көрдүнгениниң дыка хөй продукцияны үндүрген. Бир эвес бо адырларның продукциязы 1952 чылда 10,5 хуу өскен болза, 1953 чылдың ийи дугаар чартыынга удур 14 хуу өскен.

ССРЭ-ниң улус ажыл-агыйы чаңгыс-даа чурт бо үеге чедир-ле көрүп көрбээн бедик темпилер-биле өскен.

ССРЭ-де социалистиг тургузуушкуннуң бүгү чадаларынга үлетпүр хөгжүлдезиниң темпилериниң айтыыглары бирги чергениң ужур-дузалыг болуп келген. Социалистиг экономиканың үндезиннериниң үндезини болур социалистиг индустрияның дүрген хөгжүлдези бистиң чуртувустуң техника-экономиктиг хожуданга чоруун кыска хуусаада ажып тиилээрин хандырып, коммунизмниң материал-бүдүрүлгелиг суурун тургузарының, совет улустуң чаагай байдалын чайгылыш чок белдериниң эргежок негелдези болуп турар.

Чиик болгаш аъш-чем үлетпүрүн хөгжүдеринче, көдээ ажыл-агыйны хөгжүдеринче капитал салыышкыннарын дыка көвүдедир аргалыг апарган. Ол ышкаш хереглел чүүлдерин бүдүрериниче машина тудуунун, металлургияның, химия үлетпүрүнүң бүдүрүлгелерин болгаш аар үлетпүрүнүң өске-даа адырларын калбаа-биле хаара тыртар арга бар болу берген.

Бешки беш чыл планының күүселдезиниң чорудуушкунунда аар үлетпүрүнүң хөгжүлдезиниң темпилерин кудулатпайн тургаш, хереглел чүүлдериниң бүдүрүлгезиниң темпилерин дыка дүргедедир арга бар апарган.ССРЭ-ниң Дээди Совединиң V-ки сессиязының шиитпири-биле чуртка үлетпүр болгаш аъш-чем бараанналарын бүдүрериниң онаалгалары дыка көвүдээн.

Аъш-чем бараанналарының бүдүрүлгезиниң өзүлдези 1950 чылда 71,4 хуу турганынга удур 1955 чылда 84,7 хуу чедир өзери партияның XIX съездизиниң директиваларында баш бурунгаар көрдүнген.

СЭКП ТК-ның сентябрь Пленумунуң шиитпирлеринде көдээ ажыл-агыйны улам ыңай хөгжүдериниң, чонга аъш-чемни, үлетпүрге чиг-этти бүдүрүп үндүрерин көвүдедириниң калбак программазы ажылдап кылдынган. Көдээ ажыл-агыйның күштүг көдүрлүүшкүнүн хандырары болза, ам үеде бистиң партиявыстың ажыл-агый политиказында кол звено болуп турар. Ону боттандырары бүгү социалистиг экономиканың чаа, улам ыңай өзүлдезин, улустуң амыдырал деңнелин шиитпирлиг бедидерин хандырар.

СЭКП ТК-ның сөөлгү болган Пленуму улустуң хереглел чүүлдериниң бүдүрүлгезиниң күштүг көвүдүлүүшкүнүнүң дугайында партияның болгаш чазактың салганы бүгү улустуң сорулгазын күүседир херекке бүгү көдээ ажыл-агый бүдүрүлгезиниң үндезини болур тараа ажылының улам ыңайгы хөгжүлдезиниң чуртка онза ужур-дузалыын айыткан. Тараа ажыл-агыйының хөгжүлдезиниң чедиишкиннеринден көдээ ажыл-агыйның өске бүгү адырларының улам ыңай көдүрлүүшкүнү, чоннуң болгаш бүгү улус ажыл-агыйының өзүп турар хереглелдерин хандырары хамааржыр дээрзин Пленум демдеглээн.

Социалистиг чер болгаш мал ажылының чаа күчүлүг көдүрлүүшкүнү, колхозтарны организас, ажыл-агый талазы-биле улам быжыдар чорук чонга аъш-чемни болгаш чиик үлетпүрге чиг-этти чоокку ийи—үш чылдарда элбекшилдиг кылдыр тургузарын чедип алыр арганы бээр.

Партияның Төп Комитеди болгаш Совет чазак бо сорулганы боттандырары-биле дыка улуг хемчеглерни, хамыктын мурнунда көдээ ажыл-агыйның хожудап турар адырларын хөгжүдер талазы-биле колхозтарның болгаш колхозчуларның экономиктиг сонуургалын бедидерин хандырып турар хемчеглерни айыткан. Колхозтарның болгаш колхозчуларның күрүнеге ыяавылдужаары эттиң, сүттүң, дүктүң, картофельдиң болгаш ногааларның белеткел өртээн эрткен чылын дыка бедиткен. Көдээ ажыл-агыйның артыкшылдыг продукцияларынга күрүненің садып алыр өртээн база-ла бедиткен.

ССРЭ-ниң Дээди Совединиң V сессиязының хүлээп алганы көдээ ажыл-агый үндүрүүнүң дугайында чаа хоойлу көдээ ажыл-агыйның мурнунга салдынган сорулгаларны боттандырарынга улуг рольду ойнаар ужурлуг. Чаа хоойлу үндүрүүнү санаарының өрүмүн үндезинибиле өскертип турар болгаш көдээ ажыл-агый үндүрүүнүң түүнүн дыка эвээжедип турар. 1953 чылда көдээ ажыл-агый үндүрүү 43 хуу эвээжээн, а 1952 чыл-биле деңнээрге, бо чылын 2,5 ажыг катап эвээжээр. Үндүрүг дугайында чаа хоойлу болза, колхозчулар инектиг, хаванныг, куштуг турарынга сонуургалдыг болурун хандырып турар. Ам колхозтар болза, колхозчуларның мал чеми белеткен алырынга дузалаар, оларның күш-хүнүнге сигенни санап бээр, одар-белчиирни үзүп бээр, колхозчуларның белеткеп алган мал чемнерин сөөртүп алырынга транспортту үндүрүп бээр.

Көдээ ажыл-агый үндүрүүн чиигедир болгаш мал ажылының продуктуларынга, картофельге болгаш ногааларга күрүненің белеткел өртектерин бедидер талазы-биле партияның болгаш чазактың хемчеглерин боттандырганының түүнелинде колхозчуларның болгаш колхозтарның орулгалары эрткен 1953 чылда-ла 13 миллиард рубль көвүдээн.

Совет улустуң чаагай чоруунуң болгаш чечектелиишкининиң дугайында партияның болгаш чазактың амыр-соксаал чок сагыш салыышкынының тода илерээшкини болза, массалыг хереглелдің бараанналарынга күрүненің үүрмектеп садар өртектерин 1953 чылдың апрель 1-де чоруткан сан-биле алырга алды дугаар чиигеткени болур, ол чиигелде чонга 53 миллиард рубль түүнүг ажыкты берген.

ССРЭ-ниң национал орулгазы, оортан ажылчы чоннарның хуузунда хереглелдеринге барып турар үлүү чыл бүрүде өзүп турар. Ажылчы чоннарның хереглелдерин хандырарынче дөрттүң үжү барып турар. ССРЭ-ниң национал орулгазының өзүлдези болза, бистиң улузувустуң чаагай байдалынын кол көргүзүү болур. 1953 чылда ССРЭ-ниң национал орулгазы 1952 чыл-биле деңнээрге 8 хуу өскен.

Совет улустуң чаагай чоруунуң болгаш чечектелиишкининиң дугайында партияның болгаш чазактың амыр-соксаал чок сагыш салыышкынының тода илерээшкини болза, АКШ-ка 26 хуу, Англияга —35 хуу, Францияга 88 хуу өскен.

Чиик үлетпүрүнүң бүгү адырларын үндезини-биле чаартыры, эң чаа совет техника-биле оларны чепсеглээри партияның болгаш чазактың шиитпирлеринде көрдүнүп турар. Пөс-таавы үлетпүрүнүң хөй санныг бүдүрүлгелерин тудары көрдүнген. Оларның бирээзи—Волгага Сталинградтың соңгу талазында тудуп турар Камышинскиниң хөвең-саазындан пөс кылыр комбинады бодунуң күжүнүң талазы-биле делегейде эң улуг черни эзлеп турар. Ол комбинат дүн, хүн дургузунда миллион хире метр пөстү бүдүрүп үндүрер. Пөс-таавы бүдүрүлгелериниң шак ындыг улуг хемчээлдиг тудуушкин чүгүлдерде чок.

Камышинскиниң комбинады-биле чергелештир хөвең-саазын, дүк болгаш торгу пөстерни бүдүрүп үндүрер улуг комбинаттарны Херсонда, Барнаулда, Энгельсте, Сталинградта, Чебоксарда, Канскиде, Калининде, Минскиде, Ивановода, Черниговта болгаш Совет Эвилелиниң өскедаа хоорайларында тудуп турар.

ССРЭ-ниң чонунуң калбак хереглелдің чүүлдери-биле хандырылгазының күштүг көдүрлүүшкүнүн организастаар сорулга-биле ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлели болгаш СЭКП ТК аъш-чем болгаш үлетпүр бараанналарының бүдүрүлгезин көвүдериниң болгаш шынарын экижидериниң үш чыл планын чоокта чаа хүлээп алган. ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлели болгаш СЭКП ТК болза, чоокку ийи—үш чылдарын иштинде чоннуң эт болгаш эт продуктулары-биле, балык болгаш балык продуктулары-биле, саржаг, чигир, кондитер кылыгларыбиле консервалар болгаш өске-даа продуктулар-биле хандыртынган турар чоруун шынгыы көдүрериниң соңгаарлатынмас сорулга кылдыр санап турар. 1956 чылда күрүне үлетпүрүнүң шугуму-биле эзтти барык 30 хуу чиигээн болза, АКШ-ка 26 хуу, Англияга —35 хуу, Францияга 88 хуу өскен.

(Төнчүзү 4-кү арыкда).

АРТИСТЕР БОЛУР БИС

ССРЭ-ниң база бир ырак облазы—Тыва автономнуг областан элээн хөй оолдар, кыстар тыва национал театрның тускай эртемниг актёрлары болур дээш Ленинградтың А. Н. Островский аттыг күрүнениң театр институдунда өөренип турар бис.

Бистер бо институтка өөренип киргенден бээр 4 чыл чедип чор бис. Эрткен өөредилге чылдарының дургузунда тыва студияның студентилери уран-чүүлдүң актёр талазыбиле ханы болгаш быжыг билиглерин шиңгээдип алыр, а ол ышкаш ниити политбилиивисти бедидер дээш элээн бергелерни эртип, күжениишкинниг өөренип келдивис.

Өөредилгениң баштайгы чылдарында бистиң өөредилгеге чедиишкиннеривис кончуг эвээш болуп турган. Чүге дээрге, бистер шуптувус ортумак эртем дооспаан, ылаңгыя орус дылды кошкак билиривис биске шаптыкты ужураштырып турган. Эки болгаш кончуг эки демдектерни чедип алырда, бистерге тыва студияның студентилеринге рольдар талазы-биле улуг белеткел ажылын эрттирер ужурлуг турган бис.

Өөредилгеге бергелерни ажыл эрттеринге бистиң боттарывыстың талавыстан кызымак, күжениишкиннинг ажылывыска немештир институттуң коллективинден, ылаңгыя комсомол организациязының талазындан көргүзүп келген дузаламчызы улуг идигни берген. Бистер Ленинградтың А. С. Пушкин аттыг, Максим Горький аттыг театрларынга хөй удаа чоруп, рольдар күүседириниң мергежилин өөренип ап турган бис.

Шин мергежили, танец, сцена шимчээшкини, фехтование, ритмика, күш-культура—бо эртемнер театр ажылдакчыларындан, ылаңгыя сценага ойнап турар актёр кижи бүрүзүнден ооң капшагайын, дириг шимчээшкиннерни шын дамчыдарын, дыңнангырын, музыканы аңгылап билирин негеп турар. Өөредилге үезинде бергелер таваржып кээрге, бистиң чурттуң дээре актёрлары: профессор, Сталинчы шаңналдың ийи дапкыр лауреады, РСФСР-ниң алдарлыг артизи Б. Е. Жуковский, улуг башкы А. А. Ян, актёр, доцент Н. Серебряков болгаш оон-даа өскелер дузалап турарлар.

Бо чылын институтту доозуп үнериниң экзаменнеринге эки болгаш кончуг эки демдектер дээш, күжениишкиниг белеткел ажылы бисте эгелээн. А. Н. Островскийниң «Копеек чок чорааш, хенертен акшаланган» деп шиизининиң, А. Көк-оолдуң «Хайыран бот» деп тыва улустуң революция мурнунда чурттап чораан амыдыралын көргүскен шиизиниң рольдарын экзаменнерге күүседири-биле белеткенип турар бис.

Бистерниң аравыста бирги курстан эгелээш, 4-кү курска чедир бүгү эртемнерге эки болгаш кончуг эки өөренип келген студентилер эвээш эвес. Студентилерден А. Сагды, О. Син-оол, О. Чөлбеней, Д. Фаина олар боттары эки болгаш кончуг эки өөредилгени чедип алганындан аңгыда, кошкак өөредилгелиг эш-өөрүнге дузаламчыны көргүзүп турар апарганнар. Эштер А. Тавакай, В. Монгальбин, Е. Угдужекова, Г. Дүгержаа оларның эки талантылары шин мергежилиниң баштайгы көрүлде шенелделеринге-ле илереп келген.

Ам бистер удавас болур күрүне экзаменнеринге эки болгаш кончуг эки демдектер-биле институтту чедиишкиниг доозуп үнер дээш шыңгыы белеткелди чорудуп эгелээн бис.

К. КУУЛАР,
Ленинградтың А. Н. Островский аттыг күрүне театр институдунуң 4-кү курзунуң студентизи.

Колхозчулар өөренип турар

Кызыл районнуң «Тиилелге» көдээ ажыл-агый артелинде организастатынган агротехниктиг курстуң өөредилгезиниң шынары экижээн.

Агроном эш Каросев кичээлдерни план ёзугаар болгаш эки белеткелдиг чорудуп, колхозта хову ажылының бригадазынга күш-ажылдың организастаашкынының болгаш бедик дүжүттү чедип алырының дугайында аргаларны практикага холбаштырарын дыңнакчыларга билдингирибиле тайылбырлап берип турар. Дыңнакчылар кичээл соонда өөредилге практиказын эрттирип, ылаңгыя тарылга шөлүн чемишчидер сорулгабиле 16 тонна өдекти, 1,5 тонна хулду төккен.

Агротехниктиг курста 17 колхозчулар өөренип турар, оларның иштинден эштер: О. Дарый, Биче-оол, Кувар олар кичээлдерге өөренип эрткен үүлдерни эки шиңгээдип ап, үүткүлдүг өөренип турар.

Мооң-биле чергелештир чамдык дыңнакчыларда өөредилгезинге кыспас, кичээл шагы үзер чоруктар бар. Колхоз даргазы эш Базыр-оол, хову ажылының бригадазының бригадири эш Чылбак олар курстуң дыңнакчыларынга боттуг дузаны көргүспейн турар. Колхозтуң даргазы эш Базыр-оол агротехниктиг курстуң ажылын улам-на экижиде-ринче кичээнгейни салыры негетинип турар.

К. ХЕРТЕК.

Колхозчу тудугнуң мурнакчылары

Бай-Тайга районда «Мурнакчы» колхозтуң тудуг бригадазында аныяк бызаңчылар И. Халбың, Х. Калдар-оол олар 3 чылдың дургузунда колхозтуң тудуг ажылынга мурнакчы болуп келгеннер. Олар эрткен чылын 21 чурттала бажыңының 156 рамаларын, мал кажааларының 21 рамаларын, 8 хаалгаларны эки шынарлыг кылдыр белеткээннер.

И. УСПУН-ДОРЖУ.

Механизаторлар колхозтарның мал ажылынга дузалажып турар

Чуртка мал ажылын улам ыңай хөгжүдер дугайында СЭКП ТК-ның сентябрь Пленумунуң шиитпирин амыдыралга боттандырар дээш Сарыг-Сеп МТС-тиң механизаторлары багай эвес ажылдап турар.

Тракторист эш Дресвяников Ворошилов аттыг колхозка 250 кубометр тудуг ыяжын сөөртүп берген. Мал чеми сөөртүр ажылда тракторист эш Кнехт бир чоруурда-ла 10 шанак сиген, саваңны сөөртүп, мурнакчыга санадып турар. Ол ышкаш «Большевик» колхозта тракторист Кызыл-оол тудуг ыяжын шалыпкын сөөртүп турарлар.

МТС-тиң монтаж бригадазы колхозтарга мал чеми хайындырар болгаш үүрмектээр машиналарны тургускан. Ол бригада «Октябрь 14 чылы» колхозка нефть шимчедикчизин тургузуп, бүдүрүлгениң тудугларын болгаш чуртталганың бажыңнарын чырык-биле хандырган. Ол бригадада эш Попов эки ажылдап турар.

А. БЫЧКОВ.

Прицепшиктен механизатор чедир

Эш Балчыр-оол Шагаан-Арыгның машина-трактор станциязы тургустунары билек аңаа ажылдап кирген. Ол бичезинден тура техниканы сонуургап, ону өөренип алгаш механизатор болурун күзеп чораан. Эш Балчыр-оол МТС-ке ажылдап эгелээн баштайгы хүннеринде прицепщик ажылынга турган. Ол ажылга мергежип ажылдавышаан тракторнуң бөдүүн болгаш чугула кезектерин боду өөренип апкан. Удаваанда эш Балчыр-оол мурнакчы тракторист болу берген.

МТС-тиң дирекция чери ооң ажыл-ишке болгаш өөредилгеге чүткүлдүүн үнелеп көргеш, Красноярскиде механизация училищезинче өөредири-биле чоруткан.

Ол училищени кончуг эки өөренип доскаш, Шагаан-Арыг МТС-ке кээп комбайнёрга ажылдап, техниканы эки шиңгээдип алганы-биле МТС-тиң дирекция чери эш Балчыр-оолду механик кылдыр депшиткен.

1951 чылда дүжүт ажаап алыышкының чедиишкиниг күүсеткен дээш эш Балчыр-оолду ССРЭ-ниң Көдээ ажыл-агый министерствозу 1700 рубль-биле шаңнаан болгаш «Кончуг эки комбайнёр» деп демдекти тывыскан.

Эш Балчыр-оол чүгле болуунуң онаашкан ажылынга мурнакчы болуп турар эвес, хөй-ниитиниң ажылынга база идепкейлиг киржип турар. Ам Шагаан-Арыг МТС-те 4 ай хуусаалыг механизаторлар курзунда башкылап турар болгаш районда культура бажыңының уран-чүүл бөлүгүмүнүң комиссия кежигүнүнде ажылдап турар.

Т. ВИДИРОВ.

Эки өөредилге—башкының чедиишкини

Кызыл районнуң Баян-Колда Кара-Тал эге школазының башкызы эш Н. Баазаң бодунуң башкылаар ажылын эки күүседип турар.

Эш Баазаң башкы ажылынга он алыг чылдарның дургузунда ажылдап келген. Ол ажылдап келген чылдарының иштинде бодунга шилип алган профессиязынга ынакшыл, бистиң үениң аас-кежиктиг хөй-хөй аныяк салгакчыларын коммунизмниң тургузукчулары кылдыр өөредир болгаш кижизидер ажылды улуу-биле үнелеп чораан.

Башкы Баазаң Кара-Тал эге школаның 3-кү клазының удуртукчу башкызы. Ол бо класска удуртукчу башкы болуп эгелээн үезинден бээр бодунга онаашкан клазының чедиишкиниг өөредилгези дээш күжениишкиниг ажылдап, алган клазының өөреникчилерин чылдың-на эки түңнелдер-биле доостуруп келген.

Ол өөреникчилериниң шупту чедиишкиниг өөренген турарын хандырар дээш үүнүн-даа мурнунда өөреникчи бүрүзүнүң бүгү байдалын, ылаңгыя кошкак талаларын чаңгыстап туруп өөренип, шинчилел ажылый кылып эгелээр.

Ындыг уругларның ада-иелери-биле быжыг харылзааны тудуп, бажыңга кылыр ажылдарны оларга күүсетирер талазы-биле ада-иениң талазындан канчаар дуза чедиреринь, оларга кандыг эптиг байдалдарны тургусса чогуурун тайылбырлап, методиктиг беседаларны чорудуп турар.

Эш Базаңның амгы башкылап турар 3-кү клазы школада өөредилгедаа, чурум-даа талазы-биле бирги черни ээлеп, өске класстарга үлегерни көргүзүп турар. Ооң тодаргай барымдаазы ол класс бо өөредилге чылының эрткен бирги болгаш ийги улдуңнарында быжыг сагылга-чурумун, 100 хуу өөредилге түңнелин көргүскен. Ол класстың өөреникчилери: Зоя, Ирбитей олар школаның доктаамал эң чурумнуг, кончуг эки өөреникчилери.

Башкы Баазаң өөреникчи уругларның быжыг сагылга-чурумнуун, эки өөредилгелиин чедип алырда, класстың пионер ажылынга даянып турар. Ол отрядтың болгаш звенонуң ажылдарын өөреникчилерниң өөредилгезиниң шынарын бедидеринче угландыр башкарып, пионерлерниң аразынга эш-хуунуң ботботтарынга дузалажылгазын организастап, хөй тематиктиг чыыштарны эрттирип турар.

Башкының бо клазының өөреникчилери үшкү улдунда болгаш часкы шылгалдаларга чедиишкиниг түңнелдер-биле доозуп, дараазының клазынче шупту шилчиирлер дээрзинге идеген болур.

М. ОРУСПАЙ.

Францияның национал хуралында

ПАРИЖ. Март 10-нуң дүнезинде Францияның национал хуралынга индий-кыдат айтырыының талазыбиле санал-оналдар доозулган.

Хурал депутаттарның саналдарыбиле эгелээн. «Социал хөделиишкиниң республиканчы эвилелиниң» бөлүүнүң төлээлекчилери Дрон биле де Бенувиль индий-кыдат айтырыгның талазы-биле чазак баштыңының Ланьельдиң медеглелин чүүлдүг деп көрген болгаш Хо Ши Миниң чазаа-биле дорт чугаалажыышкыннарга шуут удурланганнар.

Ооң соонда чазак баштыңы Ланьель чүве чугаалаан. Чазактың үзел бодалы «барык-ла бүгү-ниитиниң чүүлзүнүүшкүнүн» алганын көргүзерин ол оралдашкан.

Ланьель дайынны үргүлчүлээринче херек кырында кыйгырган.

«Хамаарышпас тараачын партияның» төлээлекчизи Мансонуң болгаш радикал депутат Мендес—Франстың саналдарының соонда дарга резолюцияны 4 төлевилелинде «республиканчы болгаш социал хөделиишкиниң хамаарышпас бөлүүнүң» кежигүнү Де Сесмезоннуң, коммунистер Дюкло болгаш Джиовони оларның, социалист Савариниң база ЮДСР-ниң партиязының даргазы Миттераннының төлевилелдерин номчаан.

Коммунистиг бөлүктүң резолюциязының төлевилелинде болза, Женева чөвүлел хуралын чыылдырарын манавайн дайынны соксадырының сорулгазы-биле Вьетнам Демократтыг Республиканың чазаа-биле чугаалажыышкыннар кылырын эргежок чугула хемчеглерни алрын чазакка национал хуралды хүлээдирин саналдап турар.

Барыын үзелдиг партияларны төлээлекчилериниң аразынга баштайгы дугуржулганың чедип алдын мааны-биле холбаштыр, резолюция төлевилелиниң талазы-биле дугуржуп алыр арганы парламент бөлүктеринге бээри-биле хуралды ара соксадып каан.

Хуралды катап эгелээниниң соонда депутаттар бадылаашкыннарның үндезилелдериниң талазы-биле кыска чугаалар-биле эгелээннер. Коммунистиг бөлүктүң резолюциязының төлевилелин камгалавышаан, Крижель-Вальримон Индий-Кыдатка тайбың чугаалажыышкыннарны доп-дораан чорударын негээн.

Индий-кыдат дайынны үргүлчүлээринге Эдуард Даладье база удурланган.

Өске-даа чамдык депутаттарның чүве чугаалаанының соонда бадылаашкын эгелээн. 263 бадылаашкыннарга (коммунистер, социалистер, партияларның тус-тус төлээлекчилериниң кезиинге), удур 349 бадылаашкыннар-биле чазактың каттышканы Де Сесмезоннуң резолюциязын национал хурал чүүлдүг деп көрген. Бо резолюция болза, Чазак баштыңы Ланьель медеглелин медээ кылдыр хүлээп алыры-биле кызыгаарланып турар. Индий-Кыдатта дайынны доп-дораан соксадырының дугайында дыка хөй депутаттарның негелделери ындыг хевир-биле хүлээп алдынмаан.

(СЭТА).

Беш улуг күрүнелерниң чөвүлел хуралының дугайында кыдат парлалганың бижип турары

ШАНХАЙ. Беш улуг күрүнелерниң киржилгези-биле Женевага ам болур хуралдың дугайын кыдат парлалга калбаа-биле тайылбырлап турар. Дөрт күрүнелерниң даштыкы херектер министрлериниң Берлинге болган чөвүлел хуралының эң чугула түңнели болза, Женева чөвүлел хуралын чыылдырар дугайында шиитпир болган деп «Вэньхуэйбао» солун бижип турар. Кореяга тайбың болгаш Индий-Кыдатта дайынны соксадыры—бо ийи айтырыг амгы үеде Азияда хүннүң эң-не боттуг айтырыглары болуп турар. Женевага болур чөвүлел хуралдың бо айтырыгларны шиитпирлээринге идиг бээрин болгаш ындыг янзы биле улустар аразының харылзааларында дүшкүүрлүг чорукту кошкадырынга дузалаарын бүгү делегейниң тайбыңга ынакшылдыг кижилери изии-биле күзеп турарлар деп солун бижип турар.

Женева чөвүлел хуралынга Кыдат Улус Республиканың төлээлекчилериниң киржири ооң чедиишкиниг болурунга улуг идегелдерни тургузуп турар. Ам болур ол чөвүлел хуралга Кыдат Улус Республиканың киржиринге тайбыңга ынакшылдыг улустар байырлап турар, чүге дээрге, олар ону чөптүг чоруктуң тиилелгези деп көрүп турарлар. Бистиң төрээн чуртувус Женевага бодунуң орнун эрге ёзугаар ээлээр. Бодунуң үндезилетингениниң баштайгы хүнүнден эгелээш-ле Кыдат Улус Республика тайбының политиказын доктаамал чорудуп турар. Чөөн чүкке болгаш бүгү делегейге тайбыңны камгалаарының хөрээнге ол улуг салыышкынны киирген. Улустар аразының чугула чаңгыс-даа айтырыын, ол туржук Азияга хамааржып турар айтырыгны, Кыдаттың киржилгези чокка шиитпирлеп болбас дээрзин ам бүгүде көрүп биле берген.

(СЭТА).

Совет улустуң чаагай чоруунуң дугайында соксаал чок сагыш салыышкын

(Төнчүзү).

миллион тонна чедир, тодаргайлаарга, 1950 чыл-биле деңнээрге 2,4 катап хөйнү бүдүрерин, колбаса кылыгларын 1 миллион тонна чедир, тодаргайлаарга, 1950 чыл-биле деңнээрге 2,2 катап хөйнү бүдүрерин, балыкты—36 миллион центнерни, тодаргайлаарга, 1950 чыл-биле деңнээрге 21 катап хөйнү тыварын, мал саржаан — 650 муң тоннаны, тодаргайлаарга, 1950 чыл-биле деңнээрге, 2 катап хөйнү бүдүрерин баш удур көрген.

Калбак хереглелдиң үлетпүр барааннарының бүдүрүлгезин чоокку ийи-үш чылдарда бүдүн чартык катап көвүдедири көрдүнген. Ынчаарга дүктен кылган пөстерниң бүдүрүлгезин 1950 чыл-биле деңнээрге, 1956 чылда 2 катап, торгудан кылган пөстерниң бүдүрүлгезин 5,2 катап, хөвең-саазындан кылган пөстерни—70 хуу, хөм-идиктерни—70 хуу көвүдедир.

Үүрмектеп садар барааннарның саарылгазы калбарган тудум-на ажылчы чоннарның чаагай байдалы улам-на көдүрлүр, оларның хереглели улам долу хандыртынар. 1953 чылда чыл планында баштай планнатынган турганындан 33 миллиард рубльдиң барааннары садыгга немей кирген.

Коммунистиг партия болгаш Совет чазак ажылчы чоннарның чурттала байдалдарын экижидериниң айтырыгларынга, улус өөредилгезиниң болгаш кадык камгалалының хөрээнге улуг кичээнгейни салып турар.

Совет Эвилелиниң бүгү-ле булуннарында, бистиң чуртувустуң хоорайларында болгаш суурларында школалар, эмнелгелер, уругларның болгаш культураның албан черлери туттунуп турар. Культура-амыдыралдың тудуунга капитал салыышкыннары 1953 чылда эрткен чылга удур 22 хуу өскен. Кадык камгалалынга, хоорайларның болгаш ажылчын суурларның чаагайжыдылгазынга, эмнелгелерниң, бөжуур бажыңнарның, диспансерлериниң, санаторийлериниң болгаш ажылчы чоннарның дыштанылга бажыңнарының четкилерин калбартырынга, чоннуң медицина болгаш чурттала хандырылгазын экижидеринге күрүнениң чарыгдалдары чыл бүрүде өзүп турган болгаш моон соңгаар-даа өзер.

Хереглел үүлдериниң бүдүрүлгезин шыңгыы көдүреринче угланган партияның болгаш чазактың шиитпирлери болза, улус демократиязының чурттарынга үлегер болуп турар. Улус демократиязының чурттарының коммунистиг болгаш ажылчын партиялары Совет Эвилелиниң дуржулгаларын өөренип көрген болгаш боттарынга таарышкан хемчеглерни боттандырарынче эгелеп кирипкеннер.

Ленинчи-сталинчы национал политика хөй националдыг Совет Эвилелиниң бүгү улустарының экономиказын болгаш культуразын бүгү тала-биле хөгжүдерин хандырган. Тыва улустуң амыдыралы танытынмас кылдыр база чаартынган. Коммунистиг партияның болгаш Совет чазактың амыр-соксаал чок сагыш салыышкынының, улуг орус улустуң болгаш ССРЭ-ниң бүгү улустарының бүгү талалыг дузаламчызының ачызында ам тыва улуста шыдалгыр болгаш культурлуг чурттаарынга бүгү эргежок чугула байдалдар тургустунган.

Көшкүн араттарны сууржуң амыдыралче шилчидеринге колхозчуларга чурттала бажыңнарын, школаларны, эмнелгелерни, уругларның болгаш культураның албан черлерин тударынга совет чазак бистиң обласка хөй акша-хөреңгини берип турар. ССРЭ-ниң составынга Тыванның туруп келгениниң 9 чылдарының дургузунда областың бюджеди 54 миллион рубль турганындан 128 миллион рубльге чедир көвүдээн. Бюджеттиң акша-хөреңгизиниң 76-дан ажыг хуузу кадык камгалалынга, улус өөредилгезинге болгаш социал-культураның өске-даа хереглелдеринге чарыгдатынып турар.

Бистиң областың ажылчыннарының, албан хаакчыларының болгаш колхозчуларының орулгалары, бараан саарылгазы чыл бүрүде өзүп турар. Чурт үлетпүрү калбак хереглелдиң барааннарын 1952 чылбиле деңнээрге 1953 чылда 5 миллион рубль хөйнү бүдүрүп үндүрген. Колхозчу күш-хүнү улам-на долу үнелиг апар чыдар. Чижээлээрге, Чөөн-Хемчик районнуң «Коммунизмче орук» колхозтуң малчызы эш Ханды 1953 чылда күш-хүнүнге 6 тонна 200 килограмм тарааны болгаш акша-биле 5670 рубльди алган. Ол-ла колхозтуң өске бир малчызы эш Хомушку Очур 5 тонна 400 килограмм тарааны болгаш акша-биле 4800 рубльди алган.

Бо чылын бистиң обласка колхозчуларның 1500 чурттала бажыңнары болгаш культура-амыдыралдың 100 ажыг тудуглары: уруглар яслилери, чунар бажыннар, столоваялар болгаш оон-даа өскелер тутунган турар ужурлуг. Областың эмнелгелеринге оруннар саны 41 хуу өзер, школаларда өөреникчилериниң саны 3 муң кижиге немей өзер, турум киноларның саны 3 катап көвүдээр.

Бистиң областың колхозтары болгаш совхозтары бо чылын тараа культураларының, картофельдиң болгаш ногааларның тарылга шөлдерин дыка көвүдедир, ол чорук ажылчы чонну көдээ ажыл-агый продуктулары-биле хандырылгазын экижидер арганы бээр, ниитиниң малының баш санын дыка өстүреринге болгаш ооң продуктулуун бедидеринге быжыг суурну тургузар.

Областың чурт үлетпүрүнүң ажылдакчылары калбак хереглелдиң барааннарының бүдүрүлгезин дыка көвүдедир, ассортиментини калбартыр болгаш продукцияның шынарын экижидер хүлээлгелиг. Областың колхозтары, совхозтары болгаш МТС-тери тарылгага үлегерлиг белеткенир болгаш организастыг чорудар дээш, мал кыштаглаашкынын чедиишкиниг эрттирер, малдың чаш төлүн бүрүн камгалап алыр дээш социалистиг чарышты улам калбартыр ужурлуг.

Коммунистиг партияның болгаш Совет чазактың шиитпирлерин совет улус чаңгыс эп-сеткил-биле деткип, изии-биле хүлээп ап турар. Ажылчыннар, тараачыннар, интеллигентилер — бүгү совет кижилер ам ССРЭ-ниң Дээди Совединге соңгулдаларның хүнүнде көдээ ажылагыйны, совет садыгны шапкын көдүреринің программазын амыдыралга боттандырар дээш сорук кириишкиниг ажылдап турарлар.

В. ЗАХАРОВ,
СЭКП обкомунуң лектору.

Көжүрген кижилерни америк таланың саададып турарынга корей улус удурланып турар

ПХЕНЬЯН. Соңгу Кореядан сүрдүре берген кижилерни күш-биле саададырын оралдажып турар америк империалистерниң үүлгедиишкиннерин корей улус шиитпирлиг буруу шаап турар. Мурнуу Кореяның девискээринден сүрдүре берген кижилерни Соңгу Кореяже дедир чандырарының четпес чорутунуп турарының дугайын Кореяның Төп телеграф агентилели дыңнадып турар. Марттың 2-де дыңнадыгда америк тала бистиң талавыска үүгле 37 кижини дамчыдып берген, тодаргайлаарга февральдың 18-те америк таланың дыңнаткаанындан 33 кижи эвээш болганын чугаалап турар.

Амгы үеде Мурнуу Кореяда бистиң талавыстың ийи миллион чедир хамаатылары туруп турар, ол дугайын америк таланың хөй удаагы медеглелдери херечилеп турар. Ол кижилер шупту-ла Төрээн чуртунче дедир чанарын күзеп турар. Ынчалза-даа оларның чөптүг күзелинге америк империалистер шаптыктап турар.

Тайбыңчыдылга дугайында дугуржулганың 59 үүлүнүң утказын сүрдүре берген кижилерге америк тала өш-биле дыңнатпайн турарын болгаш оларның дедир чанар дугайында негелделерин хандырбайн турарын Төрээн чуртунче ээп чедип келгеннер тодаргай херечилеп турар. Америк таланың ындыг янзылыг үүлгедиишкиннеринге корей улус шиитпирлии-биле удурланып, көжүртү берген бүгү кижилерни дедир чандырарын негеп турар.

(СЭТА).

Бүгү делегейниң кино фестивалының Аргентинада ажытынганы

МАР-ДЕЛЬ-ПАЛАТА. Мында бүгү делегейниң кино фестивалы ажытынган, ында 19 чурттар, оларның аразында ССРЭ, Польша, Венгрия, Болгария болгаш Чехословакия киржип турар.

Март 8-те эгелээн кино фестиваль март 15-ке чедир үргүлчүлээр. Аңаа 81 чолдак метрлиг болгаш узун метрлиг киноларны көргүскен турар.

(СЭТА).

Японияның ажылчын-тараачын партиязының съездизи

ШАНХАЙ. Токиодан алдынган медээни ёзугаар алырга, Японияның ажылчын-тараачын партиязының съездизи ында ажытынган. Съезд болза, «Японияны эндере чепсеглээринге удур», «Иосиданың кабинединге удур демиселдиң чаңгыс-аай фронтузун тургузары дээш», «Япония биле Кыдат Улус Республиканың аразынга садыг харылзааларының калбарыышкыны дээш» деп лозунгунуң адаа-биле эрткен.

(СЭТА).

ЧАЗАЛГА

1954 чылдың март 12-де үнген № 52 (2989) «Шын» солуннуң бирги арнында парлатынган «Чуртка тараа бүдүрерин улам ынай көвүдедириниң дугайында база кур болгаш курукган черлерни шиңгээдип алырының дугайында» СЭКП ТК-ның доктаалының II бөлүүнүң эң сөөлгү колонказының бир дугаар одуруунда **6,8 миллион кызырылган...** деп парлатынганын... 6,8 миллион га кызырылган... деп номчуур.

Харыысалгалыг редактор
Д. О. БЕГЗИ.

РЕДАКЦИЯНЫҢ АДРЕЗИ: Кызыл, Щетинкин кудумчузу, бажың 7. ТЕЛЕФОННАРЫ: Харыысалгалыг редакторнуң 3—62, харыысалгалыг редакторнуң орулакчыының, партийжи амыдырал, культура болгаш амыдырал киллистериниң—3—88. харыысалгалыг секретарьның 3—68, пропаганда, көдээ ажыл-агый, үлетпүр болгаш транспорт, чаваа киллистериниң 4—98, иштика информация, бухгалтерияның—3—65.

ТС—01719. Культура эргеделиниң типографиязы